

**KALA VANIJYAYA MAHA VIDYALAYATILGRANTHALAY
BHAGIDARITUN SANSADHAN NIRMITI: PROBLEMS AND
SOLUTIONS (Spl. Ref. TO KOLHAPUR CITY)**

A

MINOR RESEARCH PROJECT

(UNDER A SCHEME OF RESEARCH GRANT TO UGC)

SUBMITTED TO

UGC

By

PRINCIPAL INVESTIGATOR

URMILA RAJENDRA KADAM

B.Sc.,M.Lib.,SET.

LIBRARIAN,

**TARARANI VIDYAPITH'S KAMALA COLLEGE,
KOLHAPUR.**

2012-2015

**KALA VANIJYAYA MAHAVIDYALAYATIL GRANTHALAY
BHAGIDARITUN SANSADHAN NIRMITI: PROBLEMS AND
SOLUTIONS (Spl. Ref. TO KOLHAPUR CITY)**

A

MINOR RESEARCH PROJECT

(UNDER A SCHEME OF RESEARCH GRANT)

SUBMITTED TO

**UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
Western Regional Office (WRO), Pune**

PRINCIPAL INVESTIGATOR

URMILA RAJENDRA KADAM

B.Sc.,M.Lib.,SET.

LIBRARIAN,

**TARARANI VIDYAPEETH'S KAMALA COLLEGE,
RAJARAMPURI 1ST LANE, KOLHAPUR (M.S.)**

2012-2015

**KALA VANIJYAYA MAHAVIDYALAYATIL GRANTHALAY
BHAGIDARITUN SANSADHAN NIRMITI: PROBLEMS AND
SOLUTIONS (Spl. Ref. TO KOLHAPUR CITY)**

A

MINOR RESEARCH PROJECT

(UNDER A SCHEME OF RESEARCH GRANT)

SUBMITTED TO

**UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
Western Regional Office (WRO), Pune**

PRINCIPAL INVESTIGATOR

URMILA RAJENDRA KADAM

B.Sc.,M.Lib.,SET.

LIBRARIAN,

**TARARANI VIDYAPEETH'S KAMALA COLLEGE,
RAJARAMPURI 1ST LANE, KOLHAPUR (M.S.)**

2012-2015

DECLARATION

I hereby declare that the minor research project entitled “**KALA VANIJYAYA MAHAVIDYALAYATIL GRANTHALAY BHAGIDARITUN SANSADHAN NIRMITI: PROBLEMS AND SOLUTIONS (Spl. Ref. TO KOLHAPUR CITY)**” completed and written by me has not previously formed the basis for the award of any Degree or Diploma or other similar title to this or any other University or examining body.

Place: Kolhapur

Date:

(Mrs. U. R. Kadam)

Principal Investigator

ACKNOWLEDGEMENT

I express my deep sense of gratitude to Principal of our College Dr. Krantikumar Patil. He always encourages their faculty to do Research Work. Also thank Dr. N. B. Khot, Librarian, Shivaji University, Kolhapur for extending her continuous co-operation. She always supports me in any type of educational problems or queries. Mainly Shivaji University, Kolhapur, for giving me an opportunity to undertake this research project, by sanctioning me research grant under the scheme of 'Research grant to University / College Teachers'.

I am thankful to all Teaching Faculty of our college. My special thanks to Mr. Pratap Rangapure who encouraged me to do this research proposal and Mr. S. S. Devekar who guide me to do this research work.

I am highly indebted to various authorities of Principals and Librarians of various colleges in Kolhapur city.

I am happy that my friends supported me to complete this project as Mrs. Rohini Gawade, Mrs. Ulka Patil and Mrs. Kadambari Kardekar etc.

I express my sincere thanks to my library staff and all office staff of Kamala College, Kolhapur and my brother Mr. Uday Jadhav, Librarian of Telang Mahavidalaya, Pune.

I express my hearty thanks to my parents. And finally I am thankful my Husband Mr. Rajendra Kadam, son Prithviraj Kadam, without their support this work was highly impossible.

Last but not the least; I am thankful to all of them who have supported me for my research project, directly and indirectly.

Place: Kolhapur.

Date:

(Mrs. U. R. Kadam)
Principal Investigator

कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन
निर्मिती: कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहर
घटक

प्रकरण १ ले	प्रास्ताविक
प्रकरण २ रे	संशोधन पद्धती
प्रकरण ३ रे	विषया संदर्भात सविस्तर माहिती
प्रकरण ४ थे	संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण
प्रकरण ५ वे	निष्कर्ष व शिफारशी

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	प्रकरणाचे नाव	पृष्ठ क्रमांक
	Declaration	
	Acknowledgement	

		घटक	
		तक्ता सूची	
१		प्रास्ताविक	१-६
	१.१	प्रस्तावना	१
	१.२	ग्रंथालय भागीदार संकल्पना	२
	१.३	शैक्षणिक ग्रंथालयांची सध्याची आर्थिक परिस्थिती	३
	१.४	कोल्हापूरची पार्श्वभूमी	४
	१.५	ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	४
	१.६	भागीदारीचे प्रकार	५
	१.७	निष्कर्ष	६
२		संशोधन पद्धती	७-१२
	२.१	प्रस्तावना	७
	२.२	संशोधन विषय निवड	८
	२.३	संशोधन विधान	८
	२.४	संशोधन महत्त्व	८
	२.५	संशोधन उद्दीष्टे	९
	२.६	माहिती संकलन	९
	२.७	संशोधन पद्धती	११
	२.८	प्रकरण योजना	११
	२.९	संशोधनाची व्याप्ती आणि मर्यादा	११
	२.१०	निष्कर्ष	१२
३		विषया संदर्भात सविस्तर माहिती	१३-३३
	३.१	प्रस्तावना	१३
	३.२	ग्रंथालय	१३
	३.३	उच्च शिक्षण	१५
	३.४	उच्चशिक्षणात ग्रंथालयाचे महत्त्व	१६
	३.५	उच्च शिक्षणाचे महत्त्व	१८
	३.६	महाराष्ट्रातील उच्च शिक्षणाचा विकास	१९
	३.७	कोल्हापूर शहरातील उच्च शिक्षणाचा विकास	१९

	३.८	वाचन साहित्याचा विकास	२१
	३.९	ग्रंथालयाशी भागीदारी करू शकणाऱ्या निरनिराळ्या संस्था व संघटना	२३
	३.१०	शैक्षणिक ग्रंथालयात निधीवृद्धी	३०
	३.११	निधीवृद्धीकामाचे व्यवस्थापन	३२
	३.१२	निष्कर्ष	३३
४			
		संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण	३४-५४
	४.१	प्रस्तावना	३४
	४.२	महाविद्यालयांची प्राथमिक माहिती	३५
	४.३	ग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती	३९
	४.४	ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम	४६
	४.५	ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	४८
	४.६	निष्कर्ष	५४
५			
		निष्कर्ष व शिफारशी	५५-६३
	५.१	प्रस्तावना	५५
	५.२	महाविद्यालयांची प्राथमिक माहिती	५५
	५.३	ग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती	५६
	५.४	ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम	५८
	५.५	ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	५८
	५.६	शिफारशी	६१
	५.७	उपसंहार	६३

तक्ता सूची

अ. क्र.	तक्ता क्र.	तक्ता वर्णन	पृष्ठ क्र.
१.	२.१	कोल्हापूर शहरातील कला, वाणिज्य महाविद्यालये	१०
२.	४.२.१	महाविद्यालयाचे नाव व स्थापना वर्ष	३५
३.	४.२.२	महाविद्यालयाद्वारे चालवले जाणारे विभाग	३६
४.	४.२.३	प्रत्येक विभागामध्ये शिकवले जाणारे विषय	३७
५.	४.२.४	महाविद्यालयातील एकूण विद्यार्थी संख्या	३७
६.	४.२.५	महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या	३८
७.	४.३.१	ग्रंथालयातील इतर कर्मचारी	३९
८.	४.३.२	ग्रंथालय व्यवस्थापणासाठी ग्रंथालय समिती आहे का?	४०
९.	४.३.३	ग्रंथालय समितीमधील सभासद व समितीच्या सभा	४०
१०.	४.३.४	ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ	४१
११.	४.३.५	ग्रंथालय निधी	४२
१२.	४.३.६	ग्रंथालयातील उपलब्ध साधनसामग्री	४३
१३.	४.३.७	ग्रंथालय साधन सामग्री	४४
१४.	४.३.८	ग्रंथसंग्रह	४४
१५.	४.३.९	ग्रंथालय संगणीकरण व स्टाफकडून झाले आहे काय?	४५

१६.	४.४.१	ग्रंथालायामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवा	४६
१७.	४.४.२	सेवेबद्दल समाधानाबाबतचे प्रश्न	४७
१८.	४.५.१	ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	४८
१९.	४.५.२	ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक संस्था	४९
२०.	४.५.३	सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्यातून ई- गव्हर्नन्स सेवा, सार्वजनिक महिती सेवा	४९
२१.	४.५.४	ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्था मधून मिळणारे फायदे	५०
२२.	४.५.५	ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून संसाधननिर्मिती	५०
२३.	४.५.६	निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	५१
२४.	४.५.७	ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी	५१
२५.	४.५.८	ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवा	५२
२६.	४.५.९	औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती	५२
२७.	४.५.१०	प्रायोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून	५३
२८.	४.५.११	ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे संसाधन निर्मिती	५३

प्रकरण पहिले

प्रास्ताविक

११ प्रस्तावना.

१२ ग्रंथालय भागीदार संकल्पना.

१३ शैक्षणिक ग्रंथालयांची सध्याची आर्थिक परिस्थिती.

१ ४.कोल्हापूरची पार्श्वभूमी

१५ ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती.

१ ६ भागीदारीचे प्रकार.

१) १ साधनसामग्री विकास.६.(Infrastructural Development)

१) २ मनुष्यबळ संसाधन निर्मिती.६.(Human Resource Development)

१) ३ ग्रंथालय निधीवृद्धी.६.(Fund Raising)

१४ संसाधन.६. निर्मितीचे इतर प्रकार

१७ निष्कर्ष.

प्रकरण १ ले प्रास्ताविक

१.१. प्रस्तावना :

ग्रंथालये ही सामाजिक संस्कृती वारसा जपणारी केंद्रे आहेतकाळाच्या ओघात ग्रंथालयांची ही साठवण . आधुनिक ग्रंथालयात नियतकालिके दृक श्राव्य साधने ध्वनिफिती .केंद्रे असणारी संकल्पना बदलली आहे अमुद्रित साहित्याचा संग्रह आधुनिक .सुक्ष्मपत्र सुक्ष्मपात इ काळात ग्रंथालयात केली जात आहेग्रंथालयीन प्रशासन ग्रंथालय संघटना ग्रंथालयीन साधन वाटणी आंतर ग्रंथालयीन सहकार्य या सर्व . त्यांना मार्गदर्शन , वाचकांच्या गरजा तत्परतेने पूर्ण करणे .बाबींचा समावेस प्राधान्याने केला जात आहे सुबुद्ध नागरिक घडवणे या सर्व गो , करणेष्टींसाठी ग्रंथालयाचा ओढा जास्त उपक्रम राबविण्याकडे आहे व त्याची व्याप्तीही वाढली आहेग्रंथालायामार्फत शैक्षणिक सामाजिक औद्योगिक व सांस्कृतिक गोष्टी . पार पडता येणे शक्य होत आहे म्हणून ग्रंथालय व समाजाचा सर्वांगीण विकास या गोष्टी परस्परावलंबी .आहेत

ग्रंथालय विकासामध्ये पाश्चिमात्य देश हे अग्रक्रमावर असल्याचे दिसून येतेयाचे मुख्य कारण म्हणजे त्या . त्यांनी विविध संस्थांबरोबर .साधननिर्मितीसाठी यशस्वी प्रयत्न केलेले आहेत :ग्रंथालयांची स्वतः या सर्वांचा परिणाम म्हणून त्यांना पालकसंख्येकडून उपलब्ध ह .भागीदारी केलीोणाऱ्या निधी व त्याद्वारे साधननिर्मिती होऊ लागली आहेनिधीतील अपुरेपणा भरून काढून मनुष्यबळ सुधारणा करून . ती ग्रंथालये भविष्यकालीन विकासाचे नियोजन करू लागली आहेत

आज आपल्या देशात शैक्षणिक ग्रंथालयांकडे या घडीला पुरेसा निधी नसला तरीही ही ग्रंथालये भविष्यकाळातील ज्ञानसाधन केंद्रे (Knowledge Resource Centre) होतील .

१:२ ग्रंथालय भागीदार संकल्पना .

भागीदारी ही मूलतः व्यवसायक्षेत्रातील संकल्पना (Entrepreneurial Concept) आहे। यामध्ये दोन . व्यावसायिक संघटना एकच व्यावसायिक उद्दिष्ट्य डोळ्यासमोर ठेऊन एकत्र येतात। गुंतवणूक करतात व काही विकण्याजोगी साधने बनवतात ती विकतात व फायदा वाटून घेतात। आजपर्यंत ग्रंथालयांकडे आपण . ती संस्था आज विविध संस्थाबरोबर भागीदारी . ना नफा पद्धतीने काम करणाऱ्या संस्था म्हणून पाहत होतो . करण्यास तयार होते याचा अर्थ ग्रंथालयांच्या ठिकाणी नफा कमवण्याची क्षमता निर्माण होत आहे व ती इतर संस्थाबरोबर व्यावसायिक भागीदारी करू शकते व त्याद्वारे ग्रंथालय संसाधन निर्मिती करू शकते . . त्याचा उपयोग ग्रंथालयाचा विकास तसेच साधनसामग्रीच्या उभारणीस होऊ शकतो

शैक्षणिक ग्रंथालयांपुढे आज आव्हानात्मक परिस्थिती उभी आहे। ग्रंथालयांचा निधी हळूहळू कमी होत . त्यामुळे पालक . आहे व मिळणाऱ्या निधीतून दैनंदिन कामकाज करणे अत्यंत कठीण बनत चालले आहे . संस्थेकडून व वाचकांकडून ग्रंथालयावर स्वतः अतिरिक्त साधने निर्माण करण्यासाठी दबाव वाढत आहे . त्यासाठी इतर संस्थांकडून सहाय्य घेण्यासाठी त्यांची आडकाठी नाही त्यामुळे निधीतील संकल्पना उदयास येत आहे व याद्वारेच संसाधन निर्मिती करणे शक्य होणार आहे। अशाप्रकारे संसाधन निर्मितीमध्ये . . आर्थिक मनुष्यबळ व इतर साधनसामग्री निर्मितीचा समावेश करता येईल

१:३ शैक्षणिक ग्रंथालयांची सध्याची आर्थिक परिस्थिती .

आपल्या देशात महाविद्यालय स्तरावरील शैक्षणिक कार्यक्रमांचे दोन ते तीन प्रवाह अस्तित्वात आहेत . दुसरा प्रवाह , विद्यापीठ अनुदान मंडळाने मान्यता दिलेली विद्यापीठे व त्यांतर्गत येणारी महाविद्यालये मान्यता प्राप्त व्यावसायिक अभ्यासक्रम राबवणाऱ्या संस . ई. टी. सी. आय. ए. थातीसरा प्रवाह , , टी. आय. आय . उदा . म्हणजे केंद्रसरकारने स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय संस्थांचा आहे आय, . एम. आय. आय, . सी. आय. इ.

सर्वसाधारणपणे संस्थेच्या अदाजपत्रकाच्या सहा टक्के निधी ग्रंथालयासाठी मिलावा असे मान्य आहेपरंतु , हा नियम फक्त कागदावरच राहून ग्रंथालयांसाठी मिळणारा निधी हा अनिश्चित स्वरूपाचा असतो अनेमका प्रत्येक वर्षी मिळेलच असे नाही , त्यामुळे ग्रंथालयासाठी साहित्य खरेदी संदर्भ ग्रंथ . मिळणाऱ्या तुटपुंज्या निधीमध्ये यावर्षी एखाद्या . साठी व निधी अपुरा पडतो . नियतकालिकांची वर्गणी इ मासिकाची वर्गणी पाठविली तरी वाढत्या विनिमय दरामुळे ते पुढच्या वर्षी सुरु ठेवता येईलच याबद्दल शाश्वती देऊ शकत नाहीया पार्श्वभूमीवर ग्रंथालयांना साधनसामग्री स्वरूपातील वाढ व विकासाबाबत . . तसेच संप्रिकीकर्ण करण्यासाठी आज्ञावली व इतर तंत्रज्ञान विकत घेणे शक्य होत नाही

राष्ट्रीय संस्था) IITs, IIMs, RECs, IISc, CSIRs, राष्ट्रीय प्रयोगशाळा , DRDOs, NISERs)इसंस्था तुलनेने . . चांगल्या स्थितीत आहेत व ग्रंथालय विकासासाठी त्या नेहमीच प्रयत्नशील असतातकन्सोर्शियाद्वारे उत्कृष्ट इसंसाधनांचा पुरवठा व माहिती तंत्रज्ञानाचा सुयोग्य वापर यामुळे ही ग . र्ग्रंथालये उच्च दर्जाची ग्रंथालय सेवा देऊ शकतात परंतु शैक्षणिक ग्रंथालयांना अशा प्रकारे विकास साधने शक्य होत नाही .

१:४ कोल्हापूरची पार्श्वभूमी .

कोल्हापूर हे संस्थान कारकिर्दीत व त्यापूर्वी दोन हजार वर्षांपासून राजधानीचे ठिकाण होतेहे शहर एक . धा , औद्योगिकमिळक्यापार व औद्योगिक क्षेत्रात या शहराची ख्याती असून . शैक्षणिक केंद्र आहे , म्हणून ही महालक्ष्मीचे ' दक्षिण काशी ' धार्मिक क्षेत्रात . गुळाची एक प्रमुख बाजारपेठ म्हणून गणना होते शैक्षणिक दृष्ट्या विद्यापीठ केंद्र म्हणून शहराचे स्थान आ . मंदिर सुप्रसिध्द आहेहेत्याचबरोबर कला . . कुस्ती म्हणजे तर इथल्या मातीचा गुण ठरला आहे . क्रीडा क्षेत्रातही कोल्हापूरची फार मोठी ख्याती आहे . असंख्य कल्पक कलाकार विविध क्षेत्रात नावाजलेले असून मराठी चित्रपटसृष्टीचे हे माहेरघर आहे क . नावाने संबोधले जाते ' कलापूर ' म्हणूनच कोल्हापूरला कोल्हापूर शहर १६अंश ४२ उत्तर अक्षांश व ७४अंश १६ रेखांश वर असून पंचगंगा नदीच्या काठावर वसलेले आहेया शहराची समुद्र सपाटीपासून . " . उंची १८७० फुट आहेप्रलयकाळी देवी महालक्ष्मीने आपल्या कराच्या आधाराने तिचे वास्तव असलेल्या या भागाला उचलून धरून त्यांचे रक्षण केलेदेवीने दाखविलेल्या या शौर्याची आठवण म्हणून या शहराला . " . करवीर हे नाव दिले गेलेकोल्हासूर नावाच्या एका दैत्याचा करवीरच्या लोकांना अतिशय त्रास होऊ

लागला आसता देवी महालक्ष्मीने त्याचा संहार करून करवीरकरांची त्याच्या तावडीतून सुटका केली . म्हणून त्याचा नावावरून या नगरीला कोल्हापूर हे नाव पडले .”

१:५ ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती.

ग्रंथालये ही अशा संस्था आहेत ज्यांच्यावर असा शिक्का मारला गेलेला आहे असे असले , सेवा देणाऱ्या तरी ग्रंथालये ही सामाजिक व्यावसायिक औद्योगिक तसेच खाजगी स्वरूपातील सरकारी स्थानिक व अंतरराष्ट्रीय संस्थाबरोबर भागीदारी करून उत्पन्न मिळवू शकतील अशी शक्यता निर्माण झालेली आहे .

१ :६ भागीदारीचे प्रकार .

भागीदारीचे प्रकार अनुक्रमे पुढीलप्रमाणे,

१) १ साधनसामग्री विकास . ६ . Infrastructural Development):

साधनसामग्री संसाधन निर्मिती , ग्रंथसंग्रह विकासपायाभूत सोयी सुविधांचा विकास व तंत्रज्ञानाचा , तसेच ग्रंथालयाची नवीन इमारत बांधणे किंवा प्रस्तुत ग्रंथालयाचे नुतनीकरण करणे , वापर

१) २ मनुष्यबळ संसाधन निर्मिती . ६ . Human Resource Development):

मनुष्यबळ संसाधन निर्मितीच्या बाबतीत दोन ते तीन गोष्टींवर भर दिला जातो त्यापैकी एक प्रशिक्षित . तंत्रज्ञान कौशल्य असलेले मनुष्यबळ निर्माण करणे व -विशेषतः माहिती , मनुष्यबळ निर्माण करणे दुसरी गोष्ट म्हणजे आज प्रत्यक्ष कार्यरत असलेल्या . अकुशल मनुष्यबळ यामधील तफावत दूर करणे कर्मचाऱ्यांना आधुनिक तंत्रज्ञानाशीनिगडीत असे प्रशिक्षण देणे व प्रशिक्षणाची सोय निर्माण करणे तिसरी . गोष्ट म्हणजे आवश्यक अतिरिक्त मनुष्यबळाची पूर्तता हि एनडाऊमेंट स्थापन करून किंवा एखादी . मिळवून करणे होय soncership

१) ३ ग्रंथालय निधीवृद्धी . ६ . Fund Raising):

या प्रकारामध्ये निधी वाढविण्यावर किंवा आर्थिक उत्पन्न मिळवण्यावर भर दिला जातोयामध्ये साहित्य .
. असू शकते . तंत्रज्ञान वापरातील खर्च इ , संगणकीकरण करणे , नियतकालिकांची वर्गणी , खरेदी

१:४ संसाधन निर्मितीचे इतर प्रकार.६.

ग्रंथालयातील काम करण्याच्या चांगल्या पद्धती ग्रंथालयांमधील परस्पर संबंदातूनसहकार्यातून /
) याचप्रमाणे दुसरा प्रकार हा ग्रंथालय कामांमध्ये दर्जा .स्वीकारणेquality) कसा आणता येईलया ,
.दर्जा हा ग्रंथालय कर्मचार्यांना प्रशिक्षण देऊन उदा .संबंधात आहेTQM, Team Work, Kaizen,
Knowledge Management किंवा ISO 9000 ची अंमलबजावणी करण्यातून आणला जातो.

१:७ निष्कर्ष.

या प्रकरणामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती नस्पर्श झालेल्या विषयाचा अभ्यास करण्यात
आलेला आहेसंशोधकाने निवडलेला संशोधनाच्या विषयाचे नाव म्हणजे कला वाणिज्य महाविद्यालयातील .
.कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहर : ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

प्रकरण दुसरे संशोधन पद्धती

२१ प्रस्तावना.

२२ संशोधन विषय निवड.

२३ संशोधन विधान.

२ ४ संशोधन.महत्त्व

२५ संशोधन उद्दीष्टे.

२६ माहिती संकलन.

२१ लक्ष्य समूह.६.

२७ संशोधन पद्धती.

२८ प्रकरण योजना.

२९ संशोधनाची व्याप्ती आणि मर्यादा.

२१० निष्कर्ष.

प्रकरण २ रे संशोधन पद्धती

२:१ प्रस्तावना.

सध्या शैक्षणिक ग्रंथालये अनेक अडचणींच्या कालखंडातून जात आहेतअपुरे मनुष्यबळ , अपुरा निधी . ज्यामुळे भविष्यातील नियोजनांसाठी वाव , व विकासात्मक निधीचा अभावनाहीअशा अनेक , जोपर्यंत पालकसंस्था ग्रंथालयाची सर्वतोपरी काळजी घेत . अडचणींना त्यांना सामोरे जावे लागते आहे पालकसंस्थेसच मिळणारा निधी , परंतु . तोपर्यंत चिंता करण्यासारखी परिस्थिती नव्हती , होत्या तसतसा त्याचा नकारात्मक परिणाम ग्रंथालयावर प्रथ , जसजसा आटू लागलाम दिसू लागला आणि ग्रंथालयाची स्थिती बिघडायला सुरवात झालीकी शैक्षणिक , परीस्तीती इतकी अनिश्चित होते आहे . कुठल्याही शैक्षणिक कार्यक्रमात ग्रंथालयास . हा मोठा प्रश्न उभा राहिला आहे , ग्रंथालये कशी चालवायची या . महत्त्वाचे स्थान असल्याने ती बंद करूनही चालणार नाहीकरिता ग्रंथालयांच्या दैनंदिन कामासाठी आणि त्यांच्या भविष्यकाळातील विकासात्मक नियोजनासाठी अतिरिक्त निधी मिळवून साधननिर्मितीस चालना दिली पाहिजेअन्यता . असे केले तरच हि ग्रंथालये ज्ञानसाधन केंद्राचा दर्जा प्राप्त करू शकतील , ग्रंथालय जिवंत राहणे अशक्य होईल कंिंवा त्यांना काही महत्त्वच उरणार नाही .

२:२ संशोधन विषय निवड .

अपुरा निधीज्यामुळे भविष्यातील नियोजनांसाठी वाव , अपुरे मनुष्यबळ व विकासात्मक निधीचा अभाव , .अशा अनेक अडचणींना त्यांना सामोरे जावे लागते आहे , नाहीकुठल्याही शैक्षणिक कार्यक्रमात ग्रंथालयास महत्त्वाचे स्थान असल्याने ती बंद करूनही चालणार नाहीयाकरिता ग्रंथालयांच्या दैनंदिन . कामासाठी आणि त्यांच्या भविष्यकाळातील विकासात्मक नियोजनासाठी अतिरिक्त निधी मिळवून त्यामुळे कोल्हाप , साधननिर्मितीस चालना दिली पाहिजे. रसारख्या शहरामध्ये या अडचणी किती प्रमाणात आहेत या विषयी संशोधन करण्याची गरज आहे .

वरील कारणामुळे प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधीकेने कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय ' हा विषय निवडला ' कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहर : भागीदारीतून संसाधन निर्मिती आहे .

२:३ संशोधन विधान .

कारणे व उपाय विशेष : कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती ' ' हा विषय निवडला आहे ' ' संदर्भ कोल्हापूर शहर

२:४ संशोधन महत्त्व .

कोल्हापूरमधील शैक्षणिक संस्था अनेक वर्षांपासून ज्ञानार्जनाची महत्त्वाची बजावत आहेत कला वाणिज्य . महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती करताना कोणत्या अडचणींना सामोरे जावे लागते व . यावर संशोधन झालेले नाही प्रस्तुत संशोधनामुळे या दुर्लक्षित विषयावर आणखी संशोधन केले जाईल पालकसंस्था इत् , ग्रंथालये , त्याचा फायदा शैक्षणिक संस्थायादींना होईल .

२:५ संशोधन उद्दीष्टे .

प्रस्तुत संशोधनाची उद्दीष्टे खालीलप्रमाणे आहेत ;

१कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीचा . अभ्यास करणे

२कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीमध्ये कोणत्या सेवा व उपक्रमांचा समावेश आहे याचा शोध घेणे .

३कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीतील .
.समस्यांचा शोध घेणे व त्यावर उपाय शोधणे

४कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीतील
गरजांच्या अनुषंगाने सध्याच्या ग्रंथालयीन सुविधांमध्ये सुधारणा सुचविणे .

२:६ माहिती संकलन .

अभ्यासातील उद्दीष्टांना अनुसरून वेगवेगळ्या माहितीच्या साधनाद्वारे प्राथमिक आणि दुय्यम माहिती ,
प्राथमिक माहिती प . गोळा केलेली आहे.श्रावलीच्या आधारे तसेच मुलाखतीसमूह सभा ,समूह चर्चा ,
,नियतकालिके ,दुय्यम माहिती वेगवेगळे अहवाल .गोळा केलेली आहे.आणि निरीक्षण इ
पुस्तके आणि ,पेरिओडीकल्सWebsites.

२:१ लक्ष्य समूह .६.

कोणत्याही संशोधनामध्ये अचूकता व तर्कसंगती आणण्यासाठी त्या संशोधनामध्ये लक्ष्य समूहाची निवड
करणे आवश्यक असते.प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधीकेने लक्ष्य समूहाची निवड करताना खालील .
.घटकांचं विचार केलेला आहे

१ वाणिज्य महाविद्यालयांचा , नमुना निवडीमध्ये संपूर्ण कोल्हापूर शहरातील कला .
समावेश केलेला आहे .

नमुना निवडीमध्ये निवडण्यात आलेली कला ; वाणिज्य महाविद्यालये खालील तक्त्यामध्ये ,

तक्ता २१ .

कोल्हापूर शहरातील कलावाणिज्य महाविद्यालये ,

अनु .क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	अनु .क्र .	महाविद्यालयाचे नाव
१ .	डी .सरकार कॉलेज .डी .	७ .	शाहू कॉलेज .
२ .	डी .कॉमर्स कॉलेज .के .आर .	८ .	महावीर कॉलेज .
३ .	स्वामी विवेकानंद कॉलेज .	९ .	राजाराम कॉलेज .
४ .	के .कॉलेज .सी .एम .	१० .	न्यू कॉलेज .
५ .	जी .कॉलेज .जी .के .	११ .	कमला कॉलेज .

६.	शहाजी कॉलेज.		
----	--------------	--	--

२:७ संशोधन पद्धती.

प्रस्तुत संशोधनामध्ये माहितीचे संकलन हे प्रश्नावलीच्या आधारे केलेले आहे , त्याचबरोबर वर्गीकरण . सारणी आणि शेकडेवारी इ . वापर माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण करण्यासाठी केलेला आहे .

२:८ प्रकरण योजना.

सध्य अभ्यास हा पाच प्रकरणामध्ये आहे तो खालील प्रमाणे;

प्रकरण १ ले	प्रास्ताविक
प्रकरण २ रे	संशोधन पद्धती
प्रकरण ३ रे	विषया संदर्भात सविस्तर माहिती
प्रकरण ४ थे	संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण
प्रकरण ५ वे	निष्कर्ष व शिफारशी

२ :९ संशोधनाची व्याप्ती आणि मर्यादा .

कोणत्याही संशोधनामध्ये अचूकता व तर्कसंगती आणण्यासाठी संशोधनाची व्याप्ती व मर्यादा माहिती असणे आवश्यक आहेकला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय " प्रस्तुत संशोधनाचा विषय . त्यामुळे . असा आहे ' ' कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहर : भागीदारीतून संसाधन नर्मिती . या संशोधनाची व्याप्ती कोल्हापूर शहरातील कला वाणिज्य महाविद्यालयापूरती सीमित आहे

संपूर्ण अभ्यास हा प्राथमिक व दुय्यम माहितीवर अवलंबून आहेवेगवेगळ्या तज्ञांची आणि अभ्यासकांची . हे संशोधन कोल्हापूर शहरातील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय . चर्चा ही पूरक आहे कारणे व उपाय या विषयापुरते मर्यादित असल्याने या संशोधनाचे निष्कर्ष : भागीदारीतून संसाधन नर्मिती इतर ठिकाणी लागू पडतील असे नाही-त्याचप्रमाणे ह्या संशोधनातील अभ्यासचा कालावधी २००७ . ०८ या वर्षापासून ते २०११.१२ या वर्षापर्यंत मर्यादित आहे-

२:१० निष्कर्ष.

संशोधकेने या प्रकरणामध्ये संशोधन पद्धती संदर्भासंबंधी सविस्तर माहिती दिलेली आहेपुढील .
विषयासंबंधी वेगवेगळ्या , प्रकरणामध्येघटकांची माहितीची सविस्तर देण्यात आलेली आहे .

प्रकरण तिसरे विषया संदर्भात सविस्तर माहिती

३.१ प्रस्तावना

३.२ ग्रंथालय

३.२.१ विविध प्रकारची ग्रंथालये

३.३ उच्च शिक्षण

३.४ उच्चशिक्षणात ग्रंथालयाचे महत्व

३.५ उच्च शिक्षणाचे महत्व

३.६ महाराष्ट्रातील उच्च शिक्षणाचा विकास

३.७ कोल्हापूर शहरातील उच्च शिक्षणाचा विकास

३.८ वाचन साहित्याचा विकास

३.८.१ वाचनसाहित्य विकास मार्गदर्शक तत्वे

३.८.२ वाचन साहित्य रद्दबातल करणे

३.९ ग्रंथालयाशी भागीदारी करू शकणाऱ्या निरनिराळ्या संस्था व संघटना

- ३.९.१ ग्रंथालये आणि ग्रंथालयशास्त्र शिक्षणविभाग
- ३.९.२ राष्ट्रीय संस्थांची ग्रंथालये
- ३.९.३ सरकारी आस्थापने / विभाग
- ३.९.४ सामाजिक संस्था व ग्रंथालय मित्रमंडळे
- ३.९.५ माजी विद्यार्थी संघ
- ३.९.६ धर्मादाय संस्था
- ३.९.७ ग्रंथालय व्यावसायिक मंडळे
- ३.९.८ प्रकाशक
- ३.१० शैक्षणिक ग्रंथालयात निधीवृद्धी
 - ३.१०.१ निधीवृद्धीची कारणे
 - ३.१०.२ ग्रंथालय निधीवृद्धीचे यशस्वी मार्ग
 - ३.१०.३ ग्रंथालयात निधीवृद्धीचे कार्यक्रम
- ३.११ निधीवृद्धीकामाचे व्यवस्थापन
- ३.१२ निष्कर्ष

प्रकरण ३ रे

विषया संदर्भात सविस्तर माहिती

३:१ प्रस्तावना .

मनुष्याने शिक्षणाच्या माध्यमातून जी उत्तुंग भरारी मारली आहेजे स्थान पटकावले आहे ते सातत्याने . टिकवायचे असेल तर नव्या पिढीला जुन्या पिढीच्या अनुभवाचा ठेवा आत्मसात करावाच लागेल त्यासाठी शिक्षणाला जीवनातून . आजपर्यंत न उलगडलेल्या रहस्यांचा शोध घ्यावाच लागेल वगळता येणार नाहीशिक्षण ही स्वयंस्फूर्त प्रक्रिया असली तरी मानवाला समाजात स्वतंत्रपणे समायोजन करता यावे . केवळ निसर्गप्राप्त शिक्षणावर अवलंबून राहता . म्हणून काही गोष्टी प्रयत्नपूर्वक शिकाव्या लागतील ती भाषा समाज्यात वापरण्यासाठी . मानवाचे इतर मानवाशी ज्या भाषेतून व्यवहार चालतात . कामा नये दैनंदिन गरजांची पूर्तता करणाऱ्या , परंपरेची माहिती , रूढी , लागणारे सामाजिक नितीनियम

त्यामुळे जॉन .गोष्ठी जाणिवपूर्वक आत्मसात करणे आज अत्यावश्यक आहे .उदरनिर्वाहाचे प्रशिक्षण इ ड्युईच्या या विधानाशी शारीरिक विकासात पोष्ठीक अन्नाचे जे स्थान महत्व आहे तेच महत्व मानवी जीवनात शिक्षणाचे आहे.

३:२ ग्रंथालय .

ऑक्सफर्ड डिक्शनरीनुसार या शब्दाचा अर्थ 'ग्रंथ' writing; document; a character or deed by which land was conveyed ग्रंथालय म्हणजे ग्रंथ संकलन करण्याचे ठिकाणग्रंथालय ही सामाजिक सं .स्था असून सामान्य नागरिकांपासून विद्वानांपर्यंत सर्वांच्याच माहितीविषयक गरजा ग्रंथालय भागवतेजर्मन . शास्त्रज्ञ गुटेनबर्ग याने मुद्रण कलेचा शोध लावल्यानंतर ग्रंथाची निर्मिती मोठ्या प्रमाणावर होऊ लागली व .ग्रंथालयांना महत्व प्राप्त झाले

३१ विविध प्रकारची .२. ग्रंथालये:

ग्रंथालयांचे राष्ट्रीय ग्रंथालयेशैक्षणिक ग्रंथालये व विशेष ग्रंथालये असे प्रकार , सार्वजनिक ग्रंथालये , .आहेत

अ :राष्ट्रीय ग्रंथालये .

राष्ट्रीय ग्रंथालयामध्ये नियतकालिकांमधून प्रसिध्द झालेली माहितीपर व संशोधनपर माहितीची सूची तयार करण्याचे काम होत असतेएखाद्या देशामध्ये एखाद्या विशिष्ट वर्षी किती व कोणती पुस्तके प्रकाशित . झालेली असतात याची समग्र सूची राष्ट्रीय ग्रंथालयामध्ये केली जाते

ब: सार्वजनिक ग्रंथालये .

आधुनिक ज्ञान मिळविण्यासाठी सार्वजनिक ग्रंथालये उपयुक्त ठरतातसमाजाला साक्षर बनविण्यासाठी .ी सार्वजनिक ग्रंथालये लोकशिक्षणाचे कार्य करीत असतातसार्वजनिक ग्रंथालयाचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे . या ग्रंथालयांच्या सेवा विनामूल्य दिल्या जातात

क: शैक्षणिक ग्रंथालये .

शैक्षणिक क्षेत्रात शालेय ग्रंथालये महाविद्यालयीन ग्रंथालयेविद्यापीठ ग्रंथालये यांच ,ा समावेश होतो . .माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण घेणारे विद्यार्थी यांच्यासाठी असते , शालेय ग्रंथालय प्रहामिक विद्यापीठीय .ग्रंथालयांच समावेश होतो .तंत्रनिकेतन इ , महाविद्यालयीन ग्रंथालयांमध्ये पदवी

संशोधक या , प्राध्यापक , ग्रंथालयामध्ये पदव्युत्तर विद्यार्थीवाचकांच्या माहिती विषयक गरजा भागविल्या जातात .

ड : विशेष ग्रंथालये .

विशेष ग्रंथालये हि विशिष्ट क्षेत्रापुरती असतात अशा ग्रंथालयात नियतकालिकांची संख्या अधिक असते व .
.च अंतर्भाव असतो . संबंधित विषयावरील शोध निबंध अहवाल इ

३:३ उच्च शिक्षण .

२१ व्या शतकाच्या प्रारंभी जागतिकीकरण उदारीकरण व खासगीकरण या तीन संकल्पनांनी जीवनाच्या , या संकल्पनांचा . प्रत्येक क्षेत्रात तात्विक व व्यावहारिक अर्थाने अमुलाग्र बदल घडवून आणला आहे शिक्षण क्षेत्रह . परिणाम आर्थिक क्षेत्राबरोबर इतरही क्षेत्रावर झालेला दिसून येतो ी याला अपवाद नाही . कारण कोणत्याही देशाचा अर्थिक विकासाचा पाया हा शेवटी त्या देश्यातल्या शिक्षण व्यवस्थेवर अवलंबून . असतो

शिक्षण मानवाचे सशक्तीकरण करते मानवी जीवनाला समृद्ध बनविते व जीवनाचा स्तर देखील , . आज आपण माहिती परीस्फोटाच्या जागत वावरत आहोत , उंचावतो म्हणून या अफाट जनसागराला क्षणाक्षणाला वाढणारे ज्ञान हे शिक्षण क्षेत्राला एक आव्हानच आहे हे , तितक्याच अपेक्षा पूर्ण करणे , . आव्हान पेलण्याचे काम उच्च शिक्षण करू शकते

ज्या शिक्षणातून नवीन ज्ञानाचा शोध व त्याचे संवर्धन केले जातेया . त्यास उच्च शिक्षण असे म्हणतात , उच्च , राजनीती प्रशासन , शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करतांना राधाकृष्णन आयोगाने लिहिले आहे की तंत्रज्ञान या , व्यापार उद्योग या क्षेत्रांना ज्ञान व नेतृत्व पुरविण्याचे तसेच साहित्य विज्ञान , व्यवसाय ते शिक्षण , शाखांना विकसित करण्याचे कार्य ज्या शिक्षणातून होते होय .

३:४ उच्च शिक्षणात ग्रंथालयाचे महत्व .

ग्रंथालय हे ज्ञानाचे भांडार आहे हेच ज्ञान आजच्या . ज्ञान हे पूर्वजांच्या अनुभवातून निर्माण झालेले आहे . वाचक आपल्या ज्ञानाची भूक ग्रंथालयाद्वारे भागवू . तरुण पिढीपर्यंत पोहचविण्याचे काम ग्रंथालय करते

ग्रंथालय हे . शकतो संशोधन तसेच बौद्धिक आणि सांस्कृतिक वाढीस उपयोगी आहेग्रंथालयात पुरेसे . वाचानसाहित्य असून उपयोगाचे नाही त्या वाचानासाहीत्याच्या उपयोगीतेसाठी जास्त प्रमाणात वाचक रंगनाथान यांनी म्हटले आहे कि ग्रंथ फक्त साठवून .आर.एस.डॉ .असणे अत्यंत महत्वाचे आहे ठेवण्यासाठी नसून ते ज्ञानाचे झरे आहेतज्यामधून आणि संस्कृतीसारख्या विस्तृत क्षेत्राला अविरत .
.असा ज्ञानाचा पुरवठा होत असतो

विद्यापीठातील आणि महाविद्यालयातील ग्रंथालयाची उपयुक्तता यावर भर देतांना पॉवर बँक यांनी पुढील विचार व्यक्त केलेले आहेत .

१.ग्रंथालय हे शिक्षणाचे हृदय आहेप्रत्येक क्षेत्रातील प्रगती त्या देशातील माहितीच्या क्षेत्रावर अवलंबून . असते आणि त्याची व्यापकता हि ग्रंथालयाच्या सहभागावर अवलंबून असते

२. उच्च दर्जाच्या शिक्षणासाठी ग्रंथालयाची आवश्यकता असते .

३.आपल्या बौद्धिक क्षमतेच्या उपयोगासाठी ग्रंथालयाची भूमिका अतिशय महत्वाची असते .

४.परंतु प्रत्येक काळातील ध्येय तेच असते आणि .शिक्षण पद्धतीत कालानुरूप बदल होत असतो . म्हणून ग्रंथालये प्रत्येक काळातील शिक्षण आणि संस्कृतीचे जतन करून ठेवतात ग्रंथालयातील गुंतवणूक त्याची फळे शतकानुशतके चाखू शकते , हि कायम स्वरूपाची असूनकतो .

५. उत्तम ग्रंथाशिवाय उत्तम शाखा असू शकत नाही .

राष्ट्राच्या वैचारिक सांस्कृतिक आणि भौतिक विकासाच्या तसेच परिवर्तनाच्या दृष्टीने एक प्रभावी साधन असल्यामुळे ग्रंथाची जागा इतर कोणतीही ज्ञान साधने घेऊ शकणार नाहीतआजच्या राजकीय व सामाजिक अस्थिरतेच्या काळात ललित आणि ललीतेवर वैचारिक शास्त्रीय आणि वैज्ञानिक स्वरूपाचे ज्ञानसाहित्य ग्रंथालयात असणे नितांत आवश्यक आहेग्रंथ रूपाने जतन केलेल्या माहितीच्या आधारावरच . हि समाजाच्या बौद्धिक गरजा पूर्ण करण्याचे मुलभूत ज्ञान व माहिती . आजचा समाज प्रगतशील आहे मानवाच्या व्यक्तीमत्वाच्या विकासामध्ये महत्वपूर्ण आहेतत्याच प्रमाणे समाजाच्या विकासामध्येही .
.महत्वपूर्ण आहेत

३:५ उच्च शिक्षणाचे महत्व .

उच्च शिक्षण घेतलेल्या नागरिकांनी राष्ट्रीय जीवनाच्या प्रवाहात समरस होऊन आणि अग्रभागी राहून मार्गदर्शन करणे गरजेचे आहेज्ञान विज्ञानाचे सतत संशोधन आणि नव्या ज्ञानाची निर्मिती व वितरण हि

उच्च शिक्षणाची कार्ये आहेतसत्याचा अखंड शोध घेण्याचे कार्य आणि , जीवनाच्या सर्व क्षेत्रात ज्ञानाचा . आपल्या . युवा सुसंस्कृत व समृद्ध करण्याचे कार्य विद्यापीठाच्या ज्ञानशाखांनी करावयाचे असते/तरुण भारताची शैक्षणिक पुनर्रचना या पुस्तकात डॉ.झाकीर हुसेन यांच्या उच्च शिक्षणाचे महत्व पटवताना असे . म्हटले आहे

महाविद्यालये व विद्यापीठातून विद्यार्थी आणि शिक्षक एकत्र घेऊन शिकण्याचे काम करतातउच्च . शिक्षणातील अभ्यासक्रम हा वय वर्षे १६ ते २५ या कालावधीमध्ये पूर्ण होत असतोउच्च शिक्षणामध्ये , त्यातूनच विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास होण्याचे महत्वपूर्ण कार्य घडत . संशोधनाचे कार्यही केले आहे . असते

कला शिक्षणतांत्रिक शिक्षण तसेच संशोधनासाठी विषय म्हणजे , वैद्यकीय शिक्षण , वाणिज्य शिक्षण , त्याचबरोबर व्या . इ. डी. एच. पी . फील. एमवसायिक शिक्षण वर्ग सुटीच्या काळातील विविध ट्रेनिंग , . शिक्षकांचे ट्रेनिंग अशा स्वरूपातील अभ्यासक्रमांचा समावेश उच्च शिक्षणामध्ये झालेला आहे महाविद्यालये आणि विद्यापीठे यामधून उच्च शिक्षण दिले जाते आणि अशी महाविद्यालये हि विद्यापीठाशी , सामाजिक . जोसलेली असतात आर्थिकदृष्टीकोनातून उच्च शिक्षण घेणाऱ्या . राजकीय सांस्कृतिक इ , . विद्यार्थ्यांना स्वतः अभ्यास करावा लागतो

३:६ महाराष्ट्रातील उच्च शिक्षणाचा विकास .

महाराष्ट्रात आधुनिक शिक्षणाची सुरुवात मिशनकार्यांनी १८ व्या शतकात प्रथम केली१८२१ साली . पुण्यात सरकारनेसंस्कृत कॉलेज स्थापन केले१८५५ साली . त्याचेच नाव पुढे डेक्कन कॉलेज झाले . मुंबई परिसरात शिक्षणखात्याची व १८५७ साली मुंबई परिसरात शिक्षणखात्याची व १८५७ साली . मुंबई विद्यापीठाची स्थापना झाली१८४८ साली महात्मा जोतीबा फुले यांनी अस्पृश्यांसाठी व स्त्रियांसाठी पहिली शाळा काढून शैक्षणिक क्रांतीची बीजे रोवली१८ व्या व २० व्या शतकात अनेक . , शैक्षणिक संस्थाशाळा. महाविद्यालये यांनी शिक्षण प्रसाराचे कार्य वाढवीत नेले ,

३:७ कोल्हापूर शहरातील उच्च शिक्षणाचा विकास .

शैक्षणिक क्षेत्राचा विचार करता कोल्हापूर शहरात १९ व्या शतकात शाहू महाराजांच्या प्रोत्साहनाने व शिक्षण पध्दतीमुळे मल्लविद्यात्यामुळे .चित्रकला अशा अनेक कलांचा विकास झाला, संगीत कला , शाहू महाराजांनी विविध जातीधर्माच्या .अनेक शाळा व विविध प्रकारची शिक्षणकेंद्रे अस्तित्वात आली विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र वसतिगृहे व शिक्षण संस्था स्थापन केल्यातसेच गरीब विद्यार्थ्यांना शिष्यावृत्त्याही . देऊ केल्या

कोल्हापूरच्या बाबतीत उच्च शिक्षणाच्या दृष्टीने महत्वाची गोष्ट म्हणजे राजाराम कॉलेज इ१८८० मध्ये .स. .ब्रिटीश राजवटीत या कॉलेजची स्थापना झालीराजाराम महाराजांच्या प्रयत्नांने १९३० मध्ये बी .एस्सी. , .ए.याच काळात एम .चे वर्ग येथे सुरू झालेएम .पर्यंतच्या उच्चशिक्षणास सुरुवात झाली .एस्सी. १९३३ मध्ये कोल्हापूरमध्ये शहाजी लॉ कॉलेज व १९३४ मध्ये ताराबाई कॉलेज ऑफ एज्युकेशन .या महाविद्यालयाची स्थापना झाली

१८ नोव्हेंबर१९६२ रोजी कोल्हापूरात , शिवाजी विद्यापीठाची स्थापना झालीकोल्हापूरच्या शिक्षणातील . , ६५ मध्ये भौतिकशास्त्र-१९६४ .ही अत्यंत महत्वाची घटना आहेरसायनशास्त्र , वनस्पतीशास्त्र , सध्या .अर्थशास्त्र व इंग्रजी असे एकूण नऊ विभाग सुरू झाले , इतिहास , गणितशास्त्र , प्राणीशास्त्र शिवाजी विद्यापीठात ५८ पेक्षा जास्त विभाग कार्यरत आहेत .

आजअखेर कोल्हापूर शहरात शिवाजी विद्यापीठाशी संलग्न अशी ३१ महाविद्यालये आहेत ती पुढीलप्रमाणे; महाविद्यालये १३ , वाणिज्य व्यवस्थापन महाविद्यालये २ , विधी महाविद्यालये २ , वैद्यक महाविद्यालये ५ , अध्यापन महाविद्यालये ४शारी , रिक शिक्षण महाविद्यालय १ , अभियांत्रिकी महाविद्यालये ३ , कॉलेज ऑफ नॉन कन्व्हेंशनल कोर्सेस फॉर वूमन श्याशिवाय यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ नाशिक व . इंदिरा गांधी मुक्त विद्यापीठ दिल्ली यांच्या विभागीय केंद्रामार्फत विविध पदवी व पदव्युत्तर शिक्षाक्रमाचे आयोजनही केले जाते .

३:८ वाचन साहित्याचा विकास .

अ , ग्रंथालयामध्ये असणाऱ्या वाचनसाहित्यामध्ये योग्य अशा नवीन वाचन साहित्याची भर घालणे (, ग्रंथालयातील अनावश्यक वाचनसाहित्य काढून टाकणे म्हणजे वाचन साहित्य संग्रहाचा विकास करणे

ग्रंथालयाचा हेतू सध्या करण्यासा (बठी सुसंगत आणि विसवसनीय वाचानसाहीत्य उपर्जित करण्याची सतत चालणारी प्रक्रिया म्हणजेच वाचानसाहीत्य संग्रह विकास करणे होय .

वाचन साहित्य संग्रहाची वृद्धी करणे म्हणजे असलेल्या वाचनसाहित्यमध्ये पाठ करणेभर घालणे परंतु , यामध्ये संख्यात्मक वाढीबरोबर गुणात्मक वाढ अभिप्रेत आहे .

३:१ वाचनसाहित्य विकास मार्गदर्शक तत्वे .८ .

शैक्षणिक ग्रंथालयाच्या वाचनसाहित्य संग्रह विकासाचे धोरण सामान्यपणे ज्या त्या प्रकारच्या ग्रंथालयाच्या उद्दीष्टांवर आधारित असतेत्यामध्ये महाविद्यालयीन ग्रंथालयातील वाचन साहित्य विकासाची मार्गदर्श .क तत्वे पुढील प्रमाणे ;

अ: पालक संस्थेची ध्येयधोरणे (

शैक्षणिक ग्रंथालय ज्या ध्येय धोरणाचा पाठपुरावा करते ती संस्था ग्रंथालयाची पालक संस्था असते . ती त्या महाविद्यालयीन , महाविद्यालयाचे ग्रंथालय त्या संस्थेच्या आधिपत्याखाली स्थापन झालेले असेल ग्रंथालयाची पालक संस्था असतेही पालक संस्था आणि इतर संबंधित संस्था यांची ध्येयधोरणे घेवून . वाचनसाहित्य विकास धोरण ठरविले जाते

ब: वाचकांच्या गरजा (

विद्यार्थीशिक्षकेत्तर सेवक या महाविद्यालयीन ग्रंथालयाच्या प्रमुख वाचकांच्या गरजा लक्षात , अध्यापक , घेवून त्यांच्या गरजांचीपूर्तता करणे असे वाचन साहित्य महाविद्यालयीन ग्रंथालयाने उपार्जित करावे . एखाद्या महाविद्यालयामध्ये किंवा त्यापेक्षा अधिक शाखांचा अभ्यास होत असेल तर त्या सर्व शाखांसाठी .संदर्भ पुरवणी वाचन या ग्रंथालयाने संग्रहित करणे आवश्यक आहे , लागणारी पाठ्यपुस्तके

कसाधन (ांची उपलब्धता:

आर्थिक साधने , ग्रंथालय . तसेच इतर पायाभूत सुविधा उदा , वाचन साहित्य , मानवी साधनसंपत्ती , या साधनाची उपलब्धता विचारात . ग्रंथालय साधन संपत्तीमध्ये समाविष्ट होतो . फर्निचर इ , इमारत महाविद्यालयीन ग्रंथाल . घेवूनच वाचन साहित्य विकासाचे धोरण ठरविले जातेयाने पुढील प्रकारचे वाचन संकलित करण्यासाठी विशेष प्रयत्न केले पाहिजेतशैक्षणिक व संशोधन . २ , शासकीय प्रकाशन . १ ; नियतकालिकांच्या आवश्यकतेनुसार . ५ , प्रबंध . ४ , स्थानिक अभ्यास संग्रह . ३ , संस्थांची प्रकाशने . प्रती

३:२ वाचन साहित्य रद्दबातल करणे . ८ .

वाचन साहित्य विकासामध्ये फक्त वाचन संग्रहामध्ये वृद्धी करणे एवढेच न येत अनावश्यक वाचन साहित्य रद्दबातल करणे हे कामही येतेकोणत्याही ग्रंथालयातील वाचन साहित्य त्या ग्रंथालयाच्या दृष्टीकोनातून . रद्द , गोदामात ठेवणे , उपयुक्त नसेल असे वाचन साहित्य ग्रंथालयातून काढून नष्ट करणेदी म्हणून विकणे म्हणजे वाचन साहित्य रद्दबातल करणे होय .

महाविद्यालयीन ग्रंथालयातील कालबद्ध माहिती असणारे वाचन साहित्यजीर्ण झालेले वाचन साहित्य , आधुनिक काळामध्ये जुन्या . किंवा उपयुक्तता अलेने वाचन साहित्य रद्दबातल करणे आवश्यक आहे , दुर्मिळ ग्रंथातील माहिती मायक्रोफॉर्मवर किंवा संगणक तबकडीवर साठवून जुने ग्रंथ (. डी. सी) . रद्दबातल करणे शक्य झाले आहे

३ : ९ ग्रंथालयाशी भागीदारी करू शकणाऱ्या निरनिराळ्या संस्था व संघटना .

सध्या शैक्षणिक ग्रंथालये अनेक अडचणींच्या कालखंडातून जात आहेतअपुणे मनुष्यबळ , अपुरा निधी . व विकासात्मक निधीचा अभावअशा , ज्यामुळे भविष्यातील विकासात्मक नियोजनांसाठी वाव नाही , जोपर्यंत पालाकसंस्था ग्रंथालयाची सर्वतोपरी काळजी . अनेक अडचणींना त्यांना सामोरे जावे लागते आहे पा , परंतु . तोपर्यंत ग्रंथालयांना चिंता करण्यासारखी परिस्थिती नव्हती , घेत होत्यालकसंस्थेसच मिळणारा निधी जसजसा निधी आटू लागलातसतसा त्याचा नकारात्मक परिणाम ग्रंथालयावर प्रथम दिसू , की , परिस्थिती इतकी अनिश्चित होते आहे . लागला आणि ग्रंथालयाची स्थिती बिघडायला सुरुवात झाली हा मोठक , पालकसंस्थांपुढे शैक्षणिक ग्रंथालये कशी चालवायची प्रश्न उभा राहिला आहेकुठल्याही .

म्हणूनच .शैक्षणिक कार्यक्रमात ग्रंथालयांस महत्वाचे स्थान असल्याने ती बंद करूनही चालणार नाहीत ते पाठबळ मिळवण्यासाठी उपयुक्त अशा संस्थांची यादी पुढील .आर्थिक पाठबळाची आवश्यकता आहे ;प्रमाणे

३१ ग्रंथालये आणि ग्रंथालय .९.शास्त्र शिक्षणविभाग :

यांचा भागीदारीतून सहभाग पुढील तीन प्रकारांनी स्पष्ट करता येईल;

अ:ग्रंथालयांचा अभ्यासक्रम निर्मितीतील भागीदारी (

कोणत्याही शैक्षणिक संस्थामध्ये ग्रंथालय आणि शैक्षणिक विभाग यांची भागीदारी खरेतर पूर्वीपासूनच अस्तित्वात आहेपरंतु अशा भागीदारीचा वापर अभा ;वानेच होतोअभ्यासक्रम निर्मितीत ग्रंथालयाच . कारण प्राध्यापकांना या कामामध्ये ग्रंथालयाकडून सुचीबद्ध माहितीची .सहभाग हा खूपच महत्वाचा आहे ज्या नवीन विषयांत अभ्यासक्रम निर्माण होऊ घातला त्या ,सुचीबद्ध माहितीच अर्थ .गरज लागतेच त्याचे मूळ व ,विषयासंबंधी लेखकसंदर्भसाहित्यत्याची ग्रंथालयातील उपलब्धता त्याचप्रमाणे त्या , .विषयातील उपलब्ध नियतकालिके असा आहे

ब:माहितीसाक्षरता कार्यक्रमात ग्रंथालयांची भागीदारी (

शैक्षणिक पध्दतीत सर्व स्तरांवर माहिती साक्षरतेच्या समावेशाची गरज जगभरातील विद्यापीठे व शाळा संचालकांना प्रकर्षाने जाणवत आहेमाहिती .त्यासाठी अभ्यासक्रम व मानके तयार केली जात आहेत . माहितीसाक्षरता कार्यक्रम .साक्षरतायुक्त शिक्षणक्रम राबविण्याचे अभियान सर्व जगभर सुरु आहे अस 'भागीदार' ग्रंथपालांना ,राबविण्यास प्राध्यापकांबरोबर ग्रंथपालाची भूमिका महत्वाची असून संबोधण्यात येत आहेपण शैक्षणिक ;हे काम ग्रंथालय व ग्रंथपालांना आव्हानात्मक नक्कीच आहे . .कामांमध्ये सहभागी होण्यासाठी या भागीदारीमुळे उपलब्ध होणार आहे

क:ग्रंथालयशास्त्र शिक्षण विभागाच्या मनुष्यबळ निर्मितीतील भागीदारी (

ग्रंथपालन व्यवसायास योग्य असे मनुष्यबळ तयार करण्याची जबाबदारी ग्रंथालयशास्त्र शिक्षण विभागावर असतेग्रंथालयशास्त्र विभागातून यशस्वीपणे बाहेर पडणारे विद्यार्थी विविध ग्रंथालयांत ग्रंथपाल म्हणून . अशा ग्रंथपालन व्यावसायिकांचा दर्जा हा ग्रंथालयशास्त्र अभ्यासक्रम किती अद्यावत .काम करतात

ग , आहें्रंथलयशास्त्र शिकवणारे शिकुक किती अद्यावत आहेत व त्यांच्याकडे किती आधुनिक माहिती- तसेच अभ्यासक्रमाच्या दृष्टीने उपयुक्त , तंत्रज्ञानाचे ज्ञान आणि ते वापरण्याच्या सोयी किती आहेत . या गोष्टींवर अवलंबून असतो , साहित्यसंग्रह किती आहे

३ २ राष्ट्रीय . ९. संस्थांची ग्रंथालये :

ग्रंथालयशास्त्र क्षेत्रात दर्जेदार मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी आणखी एका पर्यायामध्ये राष्ट्रीय संस्थांची ग्रंथालये उदा . IITs, IIMs, IISc, NISERs या संस्थांची ग्रंथालये व औद्योगिकतसेच इतर , व्यापारी , व्यावसायिक आस्थापने यामधील भागीदारीची शक्यता लक्षात घेतली आहेज्यामध्ये ग्रंथालयांचा . तसेच इतर , औद्योगिक व व्यापारी , सहभाग ग्रंथालयशास्त्रातील शैक्षणिक कार्यक्रम राबवण्याचा असून संस्थाचा सहभाग हा त्या अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांना प्रात्यक्षिक प्रकल्प हाती घेण्याच्या संधी उपलब्ध करून देण्याचा आहे . त्यांना मिळणारा निधी पुरेसा आहे .

३ / ३ सरकारी आस्थापने . ९. विभाग :

आजकाल सरकारी विभाग नागरिकांना सेवा देताना एक नवीन कार्यप्रणाली वापरात आणत आहेत . यासाठी . असे पहिले जात आहे , ज्याद्वारे नागरिकांना नेहमीची कागदपत्रे तत्काळ कशी मिळू शकतील -ई . गव्हर्नन्स हे या कार्यप्रणालीचे नाव आहे-ई . तंत्रज्ञानाचा वापर केला जातो आहे-माहितीगव्हर्नन्स प्रणाली कार्यरत करण्यासाठी माहिती -तंत्रज्ञान सामग्रीसह माहितीकेंद्र-इंटरनेट टर्मिनल तसेच ई , सरकारने काही . गोष्टी आवश्यक असतात . गव्हर्नन्स सोयी वापरण्यासाठीच्या प्रशिक्षणाची व्यवस्था इ पैक . गव्हर्नन्स संबंधित पथदर्शी प्रकल्प राबवले आहेत-राज्यांत ईी एक गुजरात राज्यात वन डे , चे अहमदाबाद येथील . सी . आय . ज्यात जिल्हा प्रशासन व एन . या नावाने कार्यरत आहे , गव्हर्नन्स अशा यशस्वी पथदर्शी प्रकल्पांची अंमलबजावणी सरकारला सर्व राज्यांत . केंद्र यांचा सहभाग आहे . करायची आहे

याशिवाय जनगणनेचा डेटा आज डिजिटल स्वरूपात उपलब्ध होत असतो अशा डेटाचा उपयोग करून .
देवादिल्यास -पध्दतीच्या आधारे माहिती-सेवा देणारी प्रणाली अमलात आणून भौगोलिक माहिती-माहिती
. नागरिकांना याचा खूप लाभ होऊ शकतो

३:४ सामाजिक संस्था व ग्रंथालय मित्रमंडळे.९.

सामाजिक संस्था किंवा ग्रंथालय मित्र मंडळ .ओ.जी.एन ,ळांकडून ग्रंथालयांच्या विकासात मदत मिळणे,
आपल्यासारख्या विकसनशील देशात त्याबद्दल ,परंतु .ही पाश्चात्य देशातील सर्वसामान्य गोष्ट आहे
तसेच या ,अपवादाने काही काम करणाऱ्या संघटना .म्हणावी तितकी जागरुकता आलेली नाही
विषयावरील संशोधन प्रकल्प अशी उदाहरणे सोडल्यास अशा प्रकारची संकल्पना स्वीकारण्याबाबत काही
प्रयत्न किंवा चळवळ उभी राहते आहे ग्रंथालय मित्र मंडळे व ग्रंथालये यांच्या .असे नक्कीच दिसत नाही ,
ग्रंथालय ,ग्रंथालयासाठी लागणारी साधनसामग्री .उदा .भागीदारीतून खूप काही साध्य करणे शक्य आहे
ग्रंथसंग्रह विकास त ,इमारतसेच अतिरिक्त मनुष्यबळ व दैनंदिन मेंटेनन्ससाठी लागणारा निधी उभा
करणे कितीतरी सामाजिक ,आपल्या लक्षात येते की .अशा प्रकारच्या भागीदारीतून शक्य होते ,
एनजीओ ग्रंथालयाची सर्वतोपरी काळजी घेण्यासाठी व त्यांच्या समस्या सोडवण्यासाठी / कार्यकर्ते
.उत्साहाने पुढे येतात

३:५ माजी विद्यार्थी संघ.९.

माजी विद्यार्थी संघ आपल्या संस्थेवरील प्रेमापोटी संस्थेस मदत करण्यात नेहमी उत्साही असतात ,
या बाबतीत राष्ट्रीय संस्थांचे म्हणजेच .ज्यामधून वसतिगृह व ग्रंथालय विकसित करणे शक्य आहे
च्या माजी विद्यार्थी संघाच्या कामाच .टी.आय.आये एक ज्वलंत उदाहरण आपल्यासमोर आहे .
या 'मुंबई हेरीटेज फंड .टी.आय.आय' मुंबईच्या माजी विद्यार्थीनी अमेरिकेत .टी.आय.आय
.नावाची एक संस्था स्थापन केली आहे

याच धर्तीवर विद्यापीठे व महाविद्यालयांनी आपल्या माजी विद्यार्थींशी संपर्क साधून त्यांना ग्रंथालय
विकासासाठी मदतीचे आवाहन केलेतर त्यामधून एक कायमस्वरूपी निधीचा स्त्रोत निर्माण होऊ ,
.अनेक संस्थांनी यासाठी विशेष प्रयत्न करून त्याचा लाभ घेतला आहे .शकतो

३:६ धर्मादाय संस्था.९.

विविध धर्मादाय संस्था किंवा ट्रस्ट ग्रंथालयाला मदत करण्याची घोषणा करतात अशी मदत विशेष . षतः दुर्मिळखरेतर अशा कामासाठी सर्व देशांनी . तसेच किमती ग्रंथासंग्रहाच्या जतन व संवर्धनासाठी असते , जेणेकरून जगातील दुर्मिळ अशा अमूल्य बुध्दिसंपदेचे जतन . एकत्रित प्रयत्न करण्याची गरज आहे या संस्था ग्रंथाल . करून तो ठेवा पुढील पिढ्यांना उपलब्ध करून देता येईल याकडील दुर्मिळ छापील व हस्तलिखित स्वरूपातील साहित्याचे डिजीटायझेशन करण्यासाठी सढळ हाताने मदत देऊ करतात , जेणेकरून डिजिटल ग्रंथालयाच्या मार्फत असे साहित्य जगभर निःशुल्क पध्दतीने सामान्यांसाठी उपलब्ध के , डॅक-भारतात अशा प्रकारच्या कामाची जबाबदारी सी . करता येते. द्रसरकारचा माहिती तंत्रज्ञान विभाग . नवी दिल्ली या संस्थेने घेतली आहे ,

३:७ ग्रंथालय व्यावसायिक मंडळे.९.

कुठल्याही ग्रंथालय मंडळाचे मुख्य उद्दिष्ट , ग्रंथालयशास्त्र अभ्यासक्रमास उच्च दर्जा प्राप्त करून देणे , ग्रंथपालन कामात व्यावसायिकतेस प्रोत्साहन देणे तसेच ग्रंथालय व्यावसायिकांची प्रगती) Upliftment) कशी होईल व त्याची व्यावसायिक आवड कशी सुरक्षित राहिल हे पाहणे होय. ग्रंथालयशास्त्र . या महत्वाच्या कामांशिवाय आज कार्यरत , अभ्यासक्रमांना मान्यता देणे व त्यात उच्च दर्जा आणणे असलेल्या ग्रंथालयांची तातडीची आणि मोठ्या प्रमाणावर प्रशिक्षणाची गरज ग्रंथालय व्यावसायिक मंडळाने पूर्ण करावी अशी अपेक्षा आहे. तंत्रज्ञानाचा वापर करणे व डिजिटल -या प्रशिक्षणात आधुनिक माहिती . कारण ग्रंथालयांचा भविष्यकाळ हा डिजिटल माध्यमांचा , माध्यम हाताळण्यात भर असणे आवश्यक आहे त्या . असणार आहेच. प्रमाणे इंटरनेटचा वापरविकास व ज्ञानव्यवस्थापनासारखी , स्त्रोतांचा संग्रह-ई , . नवीन तंत्रे व त्यांचा उपयोग या गोष्टींचा प्रशिक्षणात सहभाग होऊ शकतो

३:८ प्रकाशक.९.

विद्यापीठ यांसारख्या . डी. किंवा पीएच . फील . एम , तसेच महाविद्यालयात उच्च पदवी अभ्यासक्रम , संशोधनाअंती विद्यार्थी त्यांचे संशोधन प्रकल्प सादर करतात अशा सर्व प्रकल्पांची एक प्रत हि निश्चितपणे .

की कंपन्यांचे , यापैकी बरेच प्रकल्प असे असतात . ग्रंथालयाच्या संग्रहात जमा केली जाते R&D विभाग , तसेच सरकारी विभा , सामाजिक संशोधन संस्था , रासायनिक प्रयोगशाळा यांना उपयोगी होऊ शकतो अशा प्रकल्पांचा उपयोग लक्षात घेता एखाद्या नामवंत प्रकाशकाच्या मदतीने त्याचे प्रकाशन . की लेखकास मानधन व अशा संशोधन कामाची , याच दुहेरी फायदा असा होतो . करणे शक्य होते कंपन्यांना मिळाल्य , ज्यांना त्याचा उपयोग होऊ शकेल अशा संस्था , माहितीने संशोधनाचे उपयोजन शक्य होते .

३:१० शैक्षणिक ग्रंथालयात निधीवृद्धी .

ग्रंथालयाच्या आजच्या परिस्थितीत ग्रंथालयाचा रोजचा खर्च भागवणे व त्याचा विकास करणे यांसारख्या समस्यांवर ग्रंथालयाने अतिरिक्त निधी संकलन करणे अशा प्रयत्नांमधूनच . हा एकाच उपाय दिसतो , कदाचित ग्रंथालय हे खऱ्या अर्थाने ज्ञान साधन केंद्र बनू शकेल शैक्षणिक ग्रंथालयात . असे वाटते , या महत्वाच्या विषयावर व्यावसायिक ग्रंथ व नियतकालिकांमध्ये विस्तृत , अतिरिक्त निधी संकलन करणे की ग्रंथालयांनी असे , त्यात अशा शिफारशी केल्या जात आहेत . लिखाण झालेले आहे प्रयत्न करणे अगत्याचे आहे . ज्यामुळे ग्रंथालयास नियमित निधी उपलब्ध होऊ शकेल .

३:१ निधीवृद्धीची कारणे . १० .

अतिरिक्त निधी मिळविण्याची परिस्थिती येण्यात मुख्य कारण हे पालक संस्थेकडून मिळणाऱ्या निधीतील कपात हेच असते ग्रंथालये ही संस्था किंवा राज्यसरकारवर , तसेच . निधीसाठी पूर्णपणे अवलंबून असतात की त्यांच्या कडून अपेक्षितका निधी न मिळण्याने ग्रंथालयांची , परंतु आज असे लक्षात येते ; ग्रंथालयांच्या अतिरिक्त निधी मिळवण्याच्यामागे अरील व इतर कारणे . आर्थिक स्थिती बिकट होत आहे ; पुढील प्रमाणे आहेत

अ) साहित्य खरेदीचा वाढीव खर्च न झेपणे .

आ) संगणकीकरण व अधुनिकीकरणासाठी आवश्यक तंत्रज्ञान स्वीकारण्यासाठी लागणारा अवाढव्य खर्च .

इ) ग्रंथालयाच्या बाह्य विकासासाठी (Infrastructure Up-gradation) लागणारा अतिरिक्त खर्च .

ई) मनुष्याबालातील कमतरता .

उ) पालक संस्थेकडून मिळणारा अपुरा निधी इ .

३२ ग्रंथाल . १० . य निधीवृद्धीचे यशस्वी मार्ग :

ग्रंथालयात निधीवृद्धी करण्याचे अनेक मार्ग आज उपलब्ध आहेत , धर्मादाय संस्थांकडून निधी मिळवणे .
ग्रंथालयातील , ग्रंथालय मित्रमंडळ , सरकारी विभागास प्रस्ताव सादर करून अतिरिक्त निधी मिळवणे
ग्रंथालय से , जुनी पुस्तके विकून उत्पन्न मिळवणेवा विकून उत्पन्न मिळवणेसंस्थेबाहेरील वाचकांना ,
ग्रंथालय सभासदत्व उपलब्ध करून उत्पन्न मिळवणे आणि ग्रंथालयसंबंधी सल्ल्याच्या माध्यमातून निधी
.मिळवणे इ

३:३ ग्रंथालयात निधीवृद्धीचे कार्यक्रम . १० .

ग्रंथालयाच्या विकासासाठी निधीवृद्धी करणे हे खरेतर कौशल्यपूर्ण मकाम आहेत कारताना योग्य .
ग्रंथालय निधीवृद्धी करण्यासाठी . तसेच धीराची आवश्यकता असते , निर्धार , नियोजन
; राबविण्याजोगे कार्यक्रम पुढीलप्रमाणे असू शकतात

१. निधीवृद्धीचे अभियान राबवणे .

२. ग्रंथालय देणगी कार्यक्रम राबवणे .

३ . Alumni Day चे आयोजन करणे .

४ग्रंथालय . मित्रमंडळांना ग्रंथालय विकासाचे प्रस्ताव सादर करणे .

५. ग्रंथालयाच्या काही विभागांना देणगीदाराचे नाव देऊन देणगी मिळवणे .

६ . Unsolicitations निधी स्वीकारणे .

७ . इंटरनेच्या माध्यमातून क्रेडीट कार्ड पध्दतीने निधी जमा करणे .

८ विशेष प्रकाशने प्रकाशित करून त्याच . या विक्रीतून निधी मिळवणे .

३:११ निधीवृद्धीकामाचे व्यवस्थापन .

ग्रंथालयासाठी निधीवृद्धीचे काम सातत्याने करण्यासाठी ग्रंथालयात अशा कामाची आवड असणाऱ्या
व्यक्तीकडे अशा कामाची जबाबदारी टाकता येईल . त्यासाठी छोटा समूह विभाग प्रस्थापित करता येईल .
नि . निधीवृद्धीच्या सर्व बाबी लक्षात घेऊन काही धोरणात्मक निर्णय घ्यावे लागतीलधीवृद्धीस आवश्यक
असे प्रस्ताव तयार करावे लागतीलत्यातून . आलेल्या निधीचा योग्यपणे नोंद व जमाखर्च ठेवावा लागेल .
, निधी योग्यपणे वापरला जातो आहे की नाही . कोणकोणती कामे करायची याच अग्रक्रम ठरवावा लागेल
व त्याचे . याकडे सातत्याने लक्ष ठेवावे लागेलauditing करावे लागेलनिधी मिळवण्यासाठी ग्रंथालय .

वर्षभराचा एकंदरीत प्रतिसाद लक्षात .तर त्यास पारितोषिक द्यावे , कर्मचाऱ्यांचे विशेष योगदान असेल अशा , घेऊन व त्या कामाचे मूल्यमापन करून पुढील वर्षासाठी त्यात काही आवश्यक बदल करून प्रकल्पातील यश लक्षात घेऊन ग्रंथपाल व्यावसायिकांनी त्या संबंधित संशोधन करून) case studies) त्या संबंधित नियतकालिकात लेख प्रकाशित केल्यास अशा परकराचे प्रकल्प इतर ग्रंथालयात राबविण्यास प्रोत्साहन मिळेल .

३:१२ निष्कर्ष.

संशोधीकेने या प्रकरणामध्ये संशोधन विषया संदर्भात सविस्तर माहिती दिलेली आहेपुढील .
.विषयासंबंधी संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण करण्यात आलेले आहे , प्रकरणामध्ये

प्रकरण चौथे संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण

४प्रस्तावना १.

४महाविद्यालयांची प्राथमिक २. माहिती

४महाविद्यालयाचे नाव व स्थापना वर्ष १.२.

४महाविद्यालयाद्वारे चालवले जाणारे विभाग २.२.

४प्रत्येक विभागामध्ये शिकवले जाणारे विषय ३.२.

४महाविद्यालयातील एकूण विद्यार्थी संख्या ४.२.

४महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या ५.२.

४ग्रंथालयांची प्राथ ३.मिक माहिती

४ग्रंथालयातील इतर कर्मचारी १.३.

४ग्रंथालय व्यवस्थापणासाठी ग्रंथालय समिती आहे का २.३.

४ग्रंथालय समितीमधील सभासद व समितीच्या सभा ३.३.

४ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ ४.३.

४ग्रंथालय निधी ५.३.

४ग्रंथालयातील उपलब्ध साधनसामग्री ६.३.

४ग्रंथालय साधन स ७.३.ामग्री

४ग्रंथसंग्रह ८.३.

४ग्रंथालय संगणीकरण व स्टाफकडून झाले आहे काय ९.३.

४ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम ४.

४ग्रंथालायामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवा १.४.

४सेवेबद्दल समाधानाबाबतचे प्रश्न २.४.

४ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती ५.

४ग्रंथालय भागीदारीतून संसा १.५.धन निर्मिती

४ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक संस्था २.५.

४सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्यातून ई ३.५.-गव्हर्नन्स सेवा, सार्वजनिक माहिती सेवा

४ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्था मधून मिळणारे फायदे ४.५.

४ ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून ५.५.संसाधननिर्मिती

४निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन ६.५.
निर्मिती

४ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी ७.५.

४ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवा ८.५.

४औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून ९.५.न संसाधन निर्मिती

४प्रायोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून १०.५.

४ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे संसाधन निर्मिती ११.५.

४निष्कर्ष ६.

प्रकरण ४ थे

संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण

४:१ प्रस्तावना .

माहिती संकलन हि एक प्रक्रिया आहेनिर्माण झालेल्या परिस्थितीची कल्पना आल्याशिवाय संशोधन या .
तसेच प्राथमिक अनुमान बरोबर . परिस्थितीबद्दल किंवा आपल्या समस्येविषयी अनुमाने करू शकत नाही
.या निष्कर्षापर्यंत पोहण्यासाठी संशोधकाला अधिक माहितीची गरज असते .आहे किंवा नाही
कल ११ संशोधकेने वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती कारणे व :
.हा विषय निवडला आहे 'उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहरप्रस्तुत संशोधनाची उद्दीष्टे
खालीलप्रमाणे आहेत;

१कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीचा
अभ्यास करणे .

२कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीमध्ये .
.कोणत्या सेवा व उपक्रमांचा समावेश आहे याचा शोध घेणे

३ कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीतील .
समस्यांचा शोध घेणे व त्यावर उपाय शोधणे .

४कोल्हापूर शहरामधील कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीतील .
.गरजांच्या अनुषंगाने सध्याच्या ग्रंथालयीन सुविधांमध्ये सुधारणा सुचविणे

संशोधिकेने माहिती संकलन प्रश्नावली व मुलाखतीद्वारे केले आहेतसेच माहिती सादरीकरण अधिक . प्रभावी होण्यासाठी तक्त्यांचा उपयोग करून वर्णनात्मक व संख्यात्मक पद्धतीने माहितीचे सादरीकरण केले .आहे

संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण हे चार भागात विभागले आहे .महाविद्यालयांची प्राथमिक माहितीग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती , तीग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन , ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम , .निर्मिती इ

४:२ महाविद्यालयांची प्राथमिक माहिती.

या माहितीमध्ये महाविद्यालयाचे नावमहाविद्यालयाद्वारे चालवले जाणारे , महाविद्यालयाचे स्थापना वर्ष , , प्रत्येक विभागामध्ये शिकविले जाणारे विषय , विभागमहाविद्यालयाची एकूण विद्यार्थी संख्या आणि महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या इ. प्रश्न विचारले आहेत .

४:१ महाविद्यालयाचे नाव व स्थापना वर्ष.२. या माहितीमध्ये महाविद्यालयाचे नाव व स्थापना वर्ष हे दिलेले आहे .

तक्ता क्र१.४ . महाविद्यालयाचे नाव व स्थापना वर्ष

अनु . क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	स्थापना	अनु. क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	स्थापना
१.	डीसरकार .डी. .कॉलेज	१९९०	७.	शाहू कॉलेज .	१९६३
२.	डीकॉमर्स .के.आर. .कॉलेज	१९५७	८.	महावीर कॉलेज .	१९७०
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज .	१९६७	९.	राजाराम कॉलेज .	१८८०
४.	के .कॉलेज .सी.एम.	१९८३	१०.	न्यू कॉलेज .	१९७०
५.	जी .कॉलेज .जी.के .	१९५०	११.	कमला कॉलेज .	१९८४
६.	शहाजी कॉलेज .	१९७२			

वरील तक्तावरून असे दिसून येते की १८८० पासून शैक्षणिक विकास कोल्हापूर शहराचा होत ,
गेलेला आहे तो आजतागायत झपाट्याने चालू आहे

४.२.२. महाविद्यालयाद्वारे चालवले जाणारे विभाग: यामध्ये कला अशा . विज्ञान व इतर , वाणिज्य,
. प्रकारे विभाग दिलेले आहेत

तक्ता क्र २.४ .
महाविद्यालयाद्वारे चालवले जाणारे विभाग

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	कला (%१००)	वाणिज्य (%१००)	विज्ञान (%१००)	इतर (%१००)
१.	डी.सरकार कॉलेज. डी.	आहे	आहे	-	-
२.	डीकॉमर्स .के. आर. . कॉलेज	-	आहे	-	-
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज .	आहे	आहे	आहे	आहे
४.	के. कॉलेज. सी. एम.	आहे	आहे	-	-
५.	जी. कॉलेज. जी. के.	आहे	आहे	आहे	आहे
६.	शहाजी कॉलेज .	आहे	आहे	-	आहे
७.	शाहू कॉलेज .	आहे	आहे	आहे	-
८.	महावीर कॉलेज .	आहे	आहे	आहे	-
९.	राजाराम कॉलेज .	आहे	-	आहे	-
१०.	न्यू कॉलेज .	आहे	आहे	आहे	आहे
११.	कमला कॉलेज .	आहे	आहे	आहे	आहे
	टक्केवारी	९१	९१	६४	४६

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते की आणि (%९१) एकूण ११ महाविद्यालयामध्ये कला व वाणिज्य ,
ही (%६४) त्यामध्येच विज्ञान व इतर विभाग चालवतात .

४:३ प्रत्येक विभागामध्ये शिकवले जाणारे विषय.२. यामध्ये कला . विज्ञान व इतर , वाणिज्य,
. अशा प्रकारे विभागात शिकवले जाणारे विषय दिलेले आहेत

तक्ता क्र ३.४ .
प्रत्येक विभागामध्ये शिकवले जाणारे विषय

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	कला (%१००)	वाणिज्य (%१००)	विज्ञान (%१००)	इतर (%१००)
१.	डी.सरकार कॉलेज. डी.	सर्व	सर्व	-	-
२.	डीकॉमर्स .के. आर.	-	सर्व	-	-

	. कॉलेज				
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज.	सर्व	सर्व	सर्व	सर्व
४.	के. कॉलेज. सी. एम.	सर्व	सर्व	-	-
५.	जी. कॉलेज. जी. के.	सर्व	सर्व	सर्व	सर्व
६.	शहाजी कॉलेज.	सर्व	सर्व	-	सर्व
७.	शाहू कॉलेज.	सर्व	सर्व	सर्व	-
८.	महावीर कॉलेज.	सर्व	सर्व	सर्व	-
९.	राजाराम कॉलेज.	सर्व	-	सर्व	-
१०.	न्यू कॉलेज.	सर्व	सर्व	सर्व	सर्व
११.	कमला कॉलेज.	सर्व	सर्व	सर्व	सर्व
	टक्केवारी (%)	९१	९१	६४	४६

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते की एकूण ११ महाविद्यालयांमध्ये कला व वाणिज्य विभागाचे विषय ,
ही विज्ञान व इतर विभागाचे विषय शिकवले जातात (%६४) आणि त्यामध्येच (%९१)

४:४ महाविद्यालयातील एकूण विद्यार्थी संख्या.२. यामध्ये कलाविज्ञान व इतर अशा , वाणिज्य,
. प्रकारे विभागातील एकूण विद्यार्थी संख्या दिलेली आहे

तक्ता क्र ४.४ .
महाविद्यालयातील एकूण विद्यार्थी संख्या

अनु . क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	कला	वाणिज्य	विज्ञान	इतर	एकूण
१.	डी. सरकार कॉलेज. डी.	२२३	३२५	-	-	५४८
२.	डीकॉमर्स .के. आर. . कॉलेज	-	३५२०	-	-	३५२०
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज.	१०००	२०००	२३००	१०००	६३००
४.	के. कॉलेज. सी. एम.	६२०	२२९	-	-	८४९
५.	जी. कॉलेज. जी. के.	६६३	६६९	५५२	२५	१९०९
६.	शहाजी कॉलेज.	१७४३	१२४५	-	१९८	३१८६
७.	शाहू कॉलेज.	७००	५००	८००	-	२०००
८.	महावीर कॉलेज.	७५५	४६५	३७०	-	१५९०
९.	राजाराम कॉलेज.	१७००	-	१५००	-	३२००
१०.	न्यू कॉलेज.	१०२३	१०७५	८११	५३८	३४४७
११.	कमला कॉलेज.	१२००	१५००	३००	४००	३४००

वरील तक्त्यामध्ये असे दिसते की जास्ती जास्त ६३०० एकूण , विद्यार्थी संख्या आणि कमीत कमी ५४८
एकूण विद्यार्थी संख्या असणारी महाविद्यालये कोल्हापूर शहरामध्ये आहेत.

४:५ महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या.२. यामध्ये स्त्री व पुरुष अशा प्रकारे महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या दिलेली आहे .

तक्ता क्र . ४ ५ .

महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या

अनु .क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	स्त्री प्राध्यापक	पुरुष प्राध्यापक	एकूण
१.	डी .सरकार कॉलेज .डी .	५	१५	१८
२.	डीकॉमर्स .के .आर . .कॉलेज	२	१४	१६
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज .	५	५५	६०
४.	के .कॉलेज .सी .एम .	२	२१	२३
५.	जी .कॉलेज .जी .के .	६	३३	३९
६.	शहाजी कॉलेज .	१२	५०	६२
७.	शाहू कॉलेज .	३५	५५	९०
८.	महावीर कॉलेज .	३१	५१	८२
९.	राजाराम कॉलेज .	१७	८५	१०२
१०.	न्यू कॉलेज .	१०	४२	५२
११.	कमला कॉलेज .	२५	२८	५३

या तक्त्या मध्ये असे दिसते कीजास्तीत जास्त १०२ आणि कमीत कमी १६ प्राध्यापक संख्या असणारी , महाविद्यालये कोल्हापूर शहरात आहेत म्हणजेच प्राध्यापकांची संख्याही विद्यार्थी संख्येवर अवलंबून .असते

४ :३ ग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती .

ग्रंथालय प्राथमिक माहिती मध्ये ग्रंथालयातील इतर कर्मचारीग्रंथालय इमारतीचे , समितीची माहिती , स्वरूपाचे प्रश्न .संगनीकीकरण इ ,ग्रंथालय उपलब्ध साधन सामग्री ,ग्रंथालय निधी ,क्षेत्रफळ .विचारण्यात आलेले आहेत

४:१ ग्रंथालयातील इतर कर्मचारी.३. यामध्ये ग्रंथपाल,सहाय्यक ग्रंथपाल ,ग्रंथपाल-उप , वरिष्ठ ग्रंथालय सहाय्यकग्रंथालय परिचर आणि इतर अशा ,ग्रंथालय सहाय्यक ,कनिष्ठ ग्रंथालय सहाय्यक , .कर्मचाऱ्यांची संख्या दिलेली आहे

तक्ता क्र ६.४ .

ग्रंथालयातील इतर कर्मचारी

अनु क्र .	नाव क्र .	१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	A	१	-	-	-	-	-	२	१	-
२	B	१	-	१	-	-	-	५	२	४
३	C	१	१	-	-	५	-	५	२	-
४	D	१	-	-	-	१	-	५	-	-
५	E	१	-	१	-	-	-	५	-	१
६	F	१	-	१	-	१	-	८	-	-
७	G	१	-	-	-	-	१	४	-	-
८	H	१	-	१	-	-	-	२	१	-
९	I	१	-	-	-	-	-	६	-	७
१०	J	१	-	१	-	-	३	९	२	१
११	K	१	-	-	-	-	-	४	१	१

वरील तक्तावरून असे दिसून येते कीग्रंथालयातील इतर कर्मचाऱ्यांची संख्याही कामच्या व विद्यार्थी ,
.संख्येवर अवलंबून आहे

४:२२ ग्रंथालय व्यवस्थापणासाठी ग्रंथालय समिती आहे का.३. यामध्ये ग्रंथालयात व्यवस्थापन समिती स्थापन आहे काय या प्रश्नास प्रतिसाद किती प्रमाणात आहे ते दिलेले आहे.

तक्ता क्र७.४ .

ग्रंथालय व्यवस्थापणासाठी ग्रंथालय समिती आहे का

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय व्यवस्थापणासाठी ग्रंथालय समिती आहे का?	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसते कीसर्वच्या सर्व महाविद्यालयामध्ये ग्रंथालय समिती स्थापन केलेली ,
.त्यामुळे सर्व महाविद्यालयामध्ये ग्रंथालयाबद्दल जाणीव आहे .आहे

४३ ग्रंथालय.३.समितीमधील सभासद व समितीच्या सभा: खालील तक्त्यामध्ये ग्रंथालय समितीमधील सभासद संख्या व समितीच्या सभेची संख्या दिलेली आहे .

तक्ता क्र ८.४ .
ग्रंथालय समितीमधील सभासद व समितीच्या सभा

अनु .क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	सभासद	सभा
१.	डी.सरकार कॉलेज.डी.	७	२
२.	डीकॉमर्स .के.आर. .कॉलेज	७	२
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज.	९	२
४.	के.कॉलेज.सी.एम.	६	२
५.	जी.कॉलेज.जी.के.	१०	२
६.	शहाजी कॉलेज.	९	२
७.	शाहू कॉलेज.	९	३
८.	महावीर कॉलेज.	११	३
९.	राजाराम कॉलेज.	१२	२
१०.	न्यू कॉलेज.	७	३
११.	कमला कॉलेज.	७	२

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीसर्व महाविद्यालयामध्ये समितीत सभासद संख्या व समितीच्या ,
.सभा चांगल्याप्रकारे वेळेवर पूर्ण केल्या जातात

४:४ ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ.३. महाविद्यालयातील ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ चौमीटर मध्ये .
.खालील तक्त्यामध्ये दिले आहे

तक्ता क्र ९.४ .
ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ

अनु .क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	क्षेत्रफळ मीटर.चौ) (
१.	डी.सरकार कॉलेज.डी.	६००
२.	डीकॉमर्स .के.आर. .कॉलेज	४०००
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज.	८४००
४.	के.कॉलेज.सी.एम.	१९३०
५.	जी.कॉलेज.जी.के.	३४४०
६.	शहाजी कॉलेज.	४६३७

७.	शाहू कॉलेज .	१४६०
८.	महावीर कॉलेज .	२१७०
९.	राजाराम कॉलेज .	१२६०
१०.	न्यू कॉलेज .	८०००
११.	कमला कॉलेज .	४०००

वरील तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते कीमीटर .मीटर ते ८४०० चौ.ग्रंथालयास लागणारी जागा ६०० चौ , ही महाविद्यालयाच्या उपलब्ध जागेवरून निश्चित केलेली आहे .

४:५ ग्रंथालय निधी .३. ग्रंथालयाला मिळणारा निधी रक्कम ही रुपयामध्ये खालील तक्तामध्ये दर्शवली आहे .

**तक्ता क्र १०.४ .
ग्रंथालय निधी**

अनु . क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	रक्कम (रुपये)
१.	डी .सरकार कॉलेज . डी .	२०००००
२.	डीकॉमर्स .के .आर . .कॉलेज	५५५९९६
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज .	१३३४०००
४.	के .कॉलेज .सी .एम .	५६४५०
५.	जी .कॉलेज .जी .के .	३००००
६.	शहाजी कॉलेज .	१४७२३२
७.	शाहू कॉलेज .	२९०००
८.	महावीर कॉलेज .	३००००
९.	राजाराम कॉलेज .	५००००
१०.	न्यू कॉलेज .	३०५०००
११.	कमला कॉलेज .	३०००००

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीनिधी हा महाविद्यालयाच्या मागणीवरून व ती मागणी पूर्ण , .करणाच्या कागद पत्राच्या पुरतेतेवरून झालेला आहे असे स्पष्ट होते

४:६ ग्रंथालयातील उपलब्ध साधनसामग्री .३. या तक्तामध्ये ही महाविद्यालयांची नावे अनुक्रमे K ते A आहेत व श्ते १० उपलब्ध साधनसामग्री यांची यादी ट्युब , फॅन , लोखंडी कपाटे , कपाटे , खुर्च्या , टेबल) . अनुक्रमे दिलेले आहे (देवघेव काऊटर व इतर , कुलर , नोटीस बोर्ड , लाइट

तक्ता क्र ११.४ .

ग्रंथालयातील उपलब्ध साधनसामग्री

अनु क्र .	नाव क्र .	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	A	६	२०	९	८	३	५	२	-	१	-
२	B	१२	११६	९२	१०९	८	२२	२	-	३	१५
३	C	७०	२४०	१५५	-	२५	२३	२	-	२	-
४	D	४०	१५	१४	१०	४	१५	१	१	१	-
५	E	७	२१	८५	१६	१४	२०	४	१	१	१
६	F	१६	१२०	५२	-	१२	१८	८	१	१	५
७	G	१०	५०	२५	५	-	२५	४	-	१	-
८	H	१५	३०	२२	४५	२०	२०	३	१	१	-
९	I	१०५	१२६	३५	१२	८	२२	१	१	१	-
१०	J	१०	१५८	९८	२०	३६	११२	४	१	२	-
११	K	५०	८०	६०	५०	२५	२५	४	१	२	-

वरील सारणी वरून महाविद्यालयातील टेबलनोटीस , ट्युब लाइट, फॅन, लोखंडीकपाटे, कपाटे, खुर्च्या, .देवघेव काऊटर व इतर साधन सामग्रीचा आढावा दिसून येतो, कुलर, बोर्ड

४:७ ग्रंथालय साधन सामग्री.३. यामध्ये ग्रंथालय साधन सामग्री ही अनुक्रमे १ ते ६ , प्रिंटरस, कॉम्प्युटर) .दिलेली आहे (इंटरनेट कनेक्शन व इतर, झेरॉक्स मशिन, टाईपरायटर

**तक्ता क्र १२.४ .
ग्रंथालय साधन सामग्री**

अनु.क्र .	महाविद्यालयाचे नाव	१	२	३	४	५	६
१.	डी.सरकार कॉलेज.डी.	१	-	-	-	१	-
२.	डीकॉमर्स .के.आर. .कॉलेज	५	१	-	-	१	-
३.	स्वामी विवेकानंद कॉलेज.	१५	२	-	१	१५	३
४.	के.कॉलेज.सी.एम.	१	१	-	-	१	-
५.	जी.कॉलेज.जी.के.	५	२	-	१	१	-

६.	शहाजी कॉलेज .	५	२	१	१	१	१
७.	शाहू कॉलेज .	७	२	-	१	१	१
८.	महावीर कॉलेज .	८	१	१	१	१	१
९.	राजाराम कॉलेज .	१	-	-	-	१	-
१०.	न्यू कॉलेज .	८	१	-	१	१	-
११.	कमला कॉलेज .	१०	४	-	१	१	१

वरील सारणी वरून महाविद्यालयातील कॉम्प्युटरइंटरनेट कनेक्शन, झेरॉक्स मशिन, टाईपरायटर , प्रिंटर, .व इतर साधन सामग्रीचा आढावा दिसून येतो

४ ८.३.ग्रंथसंग्रह: यामध्ये ग्रंथसंग्रह संख्या ही अनुक्रमे १ ते १० अवांतर ,संदर्भग्रंथ, पाठ्यपुस्तके) -ई, बुक्स-ई, प्रबंध व शोधनिबंध , दुर्मिळ ग्रंथ , नियतकालिकाचे बांधीव खंड , नियतकालिके, वाचन .दिलेली आहे (जर्नल्स व इतर

तक्ता क्र १३.४ .
ग्रंथसंग्रह

अनु .क्र .	नाव .	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	A	-	-	-	२२	२६८	-	-	-	-	-
२	B	३२३४८	१२९२३	९५९ १	६३	३५५	-	१६५ ०	-	-	२२६५०
३	C	-	-	-	९८	-	-	-	-	-	-
४	D	७१०६	८७०४	१२	२०	३५०	-	-	-	-	-
५	E	७७९० २	-	-	-	-	१	-	९७०००	६०० ०	-
६	F	३४०७ ८	२८८९ ८	१	६०	२०६	१	४०	७२	१	१२०९
७	G	३००००	५०००	४०० ०	६५	१०५	२०	-	१	४०	-
८	H	५९०००	२३०००	-	६०	१३४	-	१३५	२५६	१	-

९	I	७५००	-	-	५५	५०००	५०००	-	-	-	-
१०	J	१३१८९	५१४११	११४८	४८	३१५७	३८९	-	-	-	-
११	K	३८२५४	५००००	४००	८०	२००	५०००	३०	२०	१	१

वरील सारणी वरून महाविद्यालयातील पाठ्यपुस्तके ,नियतकालिके ,अवांतर वाचन,संदर्भग्रंथ, जर्नल्स व इतर साधन -ई , बुक्स-ई , प्रबंध व शोधनिबंध , दुर्मिळ ग्रंथ , नियतकालिकाचे बांधीव खंड . सामग्रीचा आढावा दिसून येतो

४९ ग्रंथालय संगणीकरण व स्टा.३.फकडून झाले आहे काय : ? या प्रश्नामध्ये संगणीकिकरण व ते ग्रंथालय स्टाफ कडून काम करून घेतले काय ते दिलेले आहे .

तक्ता क्र १४.४ .

ग्रंथालय संगणीकरण व स्टाफकडून झाले आहे काय

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय संगनीकीकरण झाले आहे काय?	९	२	८२	१८
२ .	ग्रंथालय संगनीकीकरण स्टाफ कडून करून घेतले काय?	१०	१	९१	९

वरील तक्त्यावरून %८२महाविद्यालयांनी ९१संगनीकीकरण काम हे स्टाफ कडून करून घेतलेले % तसेच १८ .आहेमहाविद्यालयांचे संगनीकीकरण काम झालेले नाही यावरून असे दिसून येते की ही , महाविद्यालये आधुनिकतेची कास अजून धरलेली नाही .

४:४ ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम .

महाविद्यालयामार्फत पुरवण्यात येणाऱ्या सेवा व सेवेबाबत समाधानी असण्याबाबत येथे पाठपुरावा करण्यात आलेला आहे ; तो पुढील प्रमाणे .

४:१ ग्रंथालायामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवा .४ . या तक्त्यामध्ये ग्रंथालायामार्फत दिल्या जाणाऱ्या वेगवेगळ्या सेवा दिलेल्या आहेत .

तक्ता क्र. ४.१५
ग्रंथालायामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवा

अनु. क्र.	सेवेचे नाव	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१	ग्रंथ सेवा	११	-	१००	-
२	संदर्भ सेवा	११	-	१००	-
३	रेफरल सेवा	१०	१	९१	९
४	ओपक	९	२	८२	१८
५	ग्रंथ उसनवारीने देणे	९	२	८२	१८
६	कात्रण सेवा	१०	१	९१	९
७	अंतरग्रंथालयीन देवघेव	९	२	८२	१८
८	भाषांतर सेवा	-	११	-	१००
९	ऑनलाईन सेवा	९	२	८२	१८
१०	इंटरनेट सेवा	१०	१	९१	९
११	दर महिन्याला नवीन उपलब्ध ग्रंथांची यादी प्रकाशित करणे	७	४	६४	३६
१२	सी.एस.डी.	८	३	७३	२७
१३	एस.आय.डी.	८	३	७३	२७
१४	ग्रंथ आरक्षण	१०	१	९१	९
१५	संदर्भ सूची सेवा	७	४	६४	३६
१६	झेरोक्स सेवा	९	२	८२	१८
१७	इतर	४	७	३६	६४

वरील सारणी वरून असे दिसून येते की , रेफरल सेवा , महाविद्यालये ग्रंथ सेवा व संदर्भ सेवा १०० , , इंटरनेट सेवा व ग्रंथ आरक्षण सेवा ९१ , कात्रण सेवा ओपक , ग्रंथ उसनवारीने देणे , .आय.डी. आणि एस .एस.डी.सी , ऑनलाईन सेवा व जेरोक्स सेवा ८२ , अंतरग्रंथालयीन देवघेव आणि दर म ७३ महिन्याला नवीन उपलब्ध ग्रंथांची यादी प्रकाशित करणे व संदर्भ सूची सेवा ६४ अशा % प्रकारे वेगवेगळ्या सेवा पुरवण्याचे काम होते

४:२ सेवेबद्दल समाधानाबाबतचे प्रश्न.४. या तक्त्यामध्ये सेवेबद्दल समाधानाबाबतचे प्रश्न दाखवण्यात आलेले आहेत.

तक्ता क्र १६.४ .
सेवेबद्दल समाधानाबाबतचे प्रश्न

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय मार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवांबाबत तुम्ही समाधानी आहात का?	९	२	८२	१८
२ .	ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या	९	२	८२	१८

	ग्रंथसंग्रहाबाबत तुम्ही समाधानी आहात का?				
३.	ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या मनुष्यबळाबाबत तुम्ही समाधानी आहात का ?	५	६	४५	५५
४.	ग्रंथालया मार्फत दिल्या जाणाऱ्या सुविधेबाबत तुम्ही समाधानी आहात का ?	८	३	७३	२७

वरील सारणी वरून असे दिसून येते की महाविद्यालयातील ग्रंथालय मार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवांबाबत , तुम्ही समाधानी आहात का व ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या ग्रंथसंग्रहाबाबत तुम्ही समाधानी आहात का % या प्रश्नांना प्रतिसाद ८२ग्रंथपालांचा आहेतसेच ग्रंथालयामध्ये उप , लब्ध असलेल्या मनुष्यबळाबाबत ५५ .ग्रंथपाल असमाधानी आहेत %

४:५ ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती .

या भागामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती मध्ये वेगवेगळ्या संस्थांचामंडळांचा पाठपुरावा , ;तो खालील प्रमाणे . करण्यात आलेला आहे

४१ ग्रंथालय भागीद . ५. ारीतून संसाधन निर्मिती: यामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती संदर्भात प्रश्नांना प्रतिसाद दर्शवला आहे .

तक्ता क्र१७ . ४ .

ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	दर्जेदार प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती	१०	१	९१	९
२ .	अभ्यासक्रमाचा दर्जा उंचावणे	१०	१	९१	९

वरील तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की महाविद्यालयातील ग्रंथपाल हे ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन %९१ , .सहमत आहेत (अभ्यासक्रमाचा दर्जा उंचावणे , दर्जेदार प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती) निर्मितीस

४ २ ग्रंथालय व इतर . ५. शैक्षणिक संस्था: ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक संस्था भागीदारीतून पुढील गोष्टींना चालना मिळू शकते काय हे दाखवले आहे .

तक्ता क्र१८ . ४ .

ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक संस्था

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
-----------	--------	-----	------	---------	----------

१.	अभासक्रमातून निर्मितीत सहभागी होण्याची संधी	१०	१	९१	९
२ .	ग्रंथसंग्रह अद्यावत ठेवण्यास मदत	१०	१	९१	९
३ .	माहिती साक्षरता कार्यक्रमातून भागीदारीची संधी	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की महाविद्यालयातील ग्रंथपाल हे ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक (९१ , अभासक्रमातून) संस्था संसाधन निर्मितीस निर्मितीत सहभागी होण्याची संधीग्रंथसंग्रह अद्यावत ठेवण्यास , आणि १०० (मदतमहाविद्यालये माहिती साक्षरता कार्यक्रमातून भागीदारीची संधी यास सहमत आहेत .

४-३ सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्यातून ई.५.गव्हर्नन्स सेवासार्वजनिक माहिती , सेवा ग्रंथालय व निरनिराळे सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्या भागीदारीतून ईगव्हर्नन्स - सार्वजनिक माहिती सेवा यासारख्या सेवा देण्यात मदत होऊ शकते काय यासंदर्भात प्रश्न विचारला , सेवा आहे .

तक्ता क्र१९.४ .

सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्यातून ईसार्वजनिक माहिती सेवा , गव्हर्नन्स सेवा-

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्यातून ई- सार्वजनिक माहिती सेवा , गव्हर्नन्स सेवा	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे ग्रंथालय व निरनिराळे सरकारी व निमसरकारी (१०० , विभाग यांच्या भागीदारीतूनईसार्वजनिक माहिती सेवा यासारख्या सेवा देण्यात मदत होऊ , गव्हर्नन्स सेवा- शकते यास सहमत आहेत

४:४ ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्था मधून मिळणारे फायदे.५. खालील तक्त्यामध्ये ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्थामधील भागीदारीतून ग्रंथालयास फायदे मिळू शकतात का यासंदर्भात प्रश्न विचारले आहेत .

तक्ता क्र २०.४ .

ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्था मधून मिळणारे फायदे

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय साधन समग्री	११	-	१००	-
२ .	ग्रंथसंग्रह विकास साधता येऊ शकतो	११	-	१००	-

३.	अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते	११	-	१००	-
----	-----------------------------------	----	---	-----	---

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे ग्रंथालय व विविध सामाजिक संस्थामधील १०० , ग्रंथसंग्रह विकास साधता येऊ , ग्रंथालय साधन सामग्री) भागीदारीतून ग्रंथालयास फायदे मिळू शकतात .यास सहमत आहेत (अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते , शकतो

४:५ ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून संसाधननिर्मिती .५. खालील तक्त्यामध्ये ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून संसाधननिर्मिती होऊ शकते काय याबाबत प्रतिसाद दिलेला आहे .

तक्ता क्र २१.४ .

ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून संसाधननिर्मिती

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून संसाधननिर्मिती	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या १०० , भागीदारीतूनसंसाधननिर्मिती होऊ शकते यास सहमत आहेत .

४६ निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन .५. :निर्मिती निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती कोणत्या प्रकारे होऊ शकते यास मिळालेला प्रतिसाद दिलेला आहे .

तक्ता क्र २२.४ .

निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	दुर्मिळ ग्रंथसंग्रह जतन करणे	११	-	१००	-
२ .	अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते	११	-	१००	-
३.	ग्रंथालय वस्तूचे अस्तित्व टिकविण्यात मदत होते	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व सामाजिक १०० , अतिरिक्त ,दुर्मिळ ग्रंथसंग्रह जतन करणे) संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती होऊ शकते मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते ,ग्रंथालय वस्तूचे अस्तित्व टिकविण्यात मदत होतेयास सहमत (.आहेत

४:७ ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी.५. भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षणाची संधी या प्रश्नास मिळालेला प्रतिसाद दिलेला आहे .

तक्ता क्र २३.४.

ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते की ग्रंथपाल हे ग्रंथालय १००% , मंडळांशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी निर्माण होऊ शकते यास सहमत आहेत .

४:८ ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवा.५. खालील ताक्तामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवांना मिळालेला प्रतिसाद दिलेले आहे .

तक्ता क्र २४.४.

ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवा

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	संशोधन प्रबंध प्रकाशातून निधीवृद्धी	१०	१	९१	९
२ .	ग्रंथालयातील वाचनसाहित्य उपलब्धतेची माहिती झाल्यामुळे संशोधन प्रकल्पाचा वापर शक्य	११	-	१००	-
३.	साहित्य संग्रहाची देवाणघेवाण	१०	१	९१	९
४.	कन्सल्टन्सीद्वारा निधीवृद्धी	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते की ग्रंथपाल हे १००% , ग्रंथालयातील वाचनसाहित्य उपलब्धतेची माहिती झाल्यामुळे संशोधन प्रकल्पाचा वापर शक्य व कन्सल्टन्सीद्वारा निधीवृद्धी आणि ९१संशोधन % . प्रबंध प्रकाशातून निधीवृद्धी व साहित्य संग्रहाची देवाणघेवाण यास सहमत आहेत

४:९ औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती.५. पुढील तक्त्यामध्ये औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती कशा प्रकारे होऊ शकते ते दिलेले आहे .

तक्ता क्र २५.४.

औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय	नाही
-----------	--------	-----	------	-----	------

				(%)	(%)
१.	साधनसामग्री विकास होऊ शकतो का?	११	-	१००	-
२ .	ग्रंथजतन व संवर्धन होऊ शकते का?	११	-	१००	-
३.	नवीन व्यवस्थापन पध्दती (प्रशिक्षण) ?राबविणे शक्य आहे काय	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून संसाधन %१०० , ग्रंथजतन व संवर्धन होऊ शकते , ?साधनसामग्री विकास होऊ शकतो का) निर्मिती होऊ शकते , ?कानवीन व्यवस्थापन (?पध्दती राबविणे शक्य आहे काय (प्रशिक्षण) यास सहमत आहेत .

४:१० प्रायोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून.५. खालील तक्त्यामध्ये प्रायोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती कशा प्रकारे केली जाऊ शकते यास मिळालेला प्रतिसाद दिलेला आहे .

तक्ता क्र २६.४.

प्रायोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	नवीन ग्रंथालय सेवा देऊ शकतील	११	-	१००	-
२ .	सततचे ग्रंथ प्रदर्शन आयोजित करता येईल	८	३	७३	२७
३.	किमती यंत्र सामग्रीची खरेदी करता येईल	१०	१	९१	९

वरील तक्त्यामध्ये ग्रंथपाल १००किमती यंत्र सामग्रीची खरेदी %९१ , नवीन ग्रंथालय सेवा देऊ शकतील % करता येईल आणि ७३सततचे ग्रंथ प्रदर्शन आयोजित करता येईल यास सहमत आहेत .

४.५ ११.ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे: खालील तक्त्यामध्ये ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे संसाधन निर्मितीस मिळालेला प्रतिसाद दिलेला आहे .

तक्ता क्र २७.४.

ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे

अनु क्र .	प्रश्न	होय	नाही	होय (%)	नाही (%)
१.	नियतकालिके व इमाहिती स्त्रोतांची एकत्रित . वर्गणी भरने शक्य होईल	११	-	१००	-
२ .	ग्रंथालय आज्ञावली एकत्रित खरेदी करणे शक्य होईल	११	-	१००	-

वरील तक्त्यावरून असे दिसून येते कीग्रंथपाल हे ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे संसाधन निर्मिती होऊ १०० ,
ग्रंथालय आज्ञावली , माहिती स्त्रोतांची एकत्रित वर्गणी भरने शक्य होईल.नियतकालिके व इ) शकते
.यास सहमत आहेत (एकत्रित खरेदी करणे शक्य होईल

४:६ निष्कर्ष .

संशोधीकेने या प्रकरणामध्ये संशोधनविषयासंबंधी संकलित माहितीचे विश्लेषण व सादरीकरण ,
विश्लेषण व ,विषयासंबंधी संकलित माहितीच्या ,पुढील प्रकरणामध्ये .करण्यात येवून
.सादरीकरण्याच्या आधारे योग्य ते निष्कर्ष व शिफारशी सुचविल्या आहेत

प्रकरण पाचवे निष्कर्ष व शिफारशी

५.१ प्रस्तावना

५.२ महाविद्यालयांची प्राथमिक माहिती

५.३ ग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती

५.४ ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम

५.५ ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

५.६ शिफारशी

५.७ उपसंहार

प्रकरण ५ वे निष्कर्ष व शिफारशी

५:१ प्रस्तावना .

प्रस्तुत प्रकरणात संशोधन समस्या निश्चित झाल्यावर संशोधनाची उद्दीष्टास अनुसरून माहिती संकलनासाठी
प्रश्नावली व मुलाखत या संधानाद्वारे माहितीचे संकलन करून तिचे विश्लेषण व सादरीकरण केलेले आहे हे

सादरीकरण कल्पना शक्तीचा उपयोग करून तार्किक पध्दतीने केलेल्यातील . अर्थनिर्वाचन करून तक्त्यांचा आधार घेऊन निष्कर्ष काढलेले आहेत ते पुढे नमूद केलेले आहेत .

५:२ महाविद्यालयांची प्राथमिक माहिती.

१९८०० शतकापासून ते आजतागायत कोल्हापूर शहराचा शैक्षणिक विकास चांगल्या प्रकारे होत .स.इ . गेलेला आहे असे तक्ता क्र४१ वरून दिसते म.्हणजेच येथील शैक्षणिक वातावरण हे शिक्षणस पूरक असे आहे .

२ ,२ वरून असे स्पष्ट होते की.४ .तक्ता क्र .कोल्हापूर शहरामध्ये सर्व प्रकारचे म्हणजेच कला , वाणिज्य व इतर विभाग शिकवले जातात त्यामुळे मुलांना त्यांच्या आवडीनिवडी नुसार विभागात प्रवेश घेता .येतो

३विभा .ग सर्व प्रकारचे असल्यामुळे तेथे त्यास अनुसरून असणारे विषय शिकवले जातात असे तक्ता क्र.३ वरून स्पष्ट होते.४ .

४ .विद्यार्थी संख्या शहराच्या मानाने असून महाविद्यालयाच्या गुणवत्तेवर अवलंबून आहे असे तक्ता क्र . ४ वरून म्हणता येईल.४

५ वाणिज्य व विज्ञान , कला .विभागात शिकवल्या जाणाऱ्या विषयास तज्ञ अशा प्राध्यापकांची नियुक्ती केलेली आहे असे तक्ता क्र.५ वरून स्पष्ट होते.४ .

५:३ ग्रंथालयांची प्राथमिक माहिती.

६ग्रंथालयातील इतर कर्मचाऱ्यांची संख्या ही कामच्या व विद्यार्थी संख्येवर अवलंबून आहे असे स्पष्ट . ६ वरून दिसून येते.४ .तक्ता क्र

७त्यामुळे सर्व महाविद्यालयामध्ये .सर्वच्या सर्व महाविद्यालयामध्ये ग्रंथालय समिती स्थापन केलेली आहे . ग्रंथालयाबद्दल जाणीव आहेअसे स्पष्ट तक्ता क्र.७ वरून दिसून येते.४ .

८सर्वच्या सर्व महाविद्यालयामध्ये समितीत सभासद संख्या व समिती .च्या सभा चांगल्याप्रकारे वेळेवर पूर्ण केल्या जातात असे स्पष्ट तक्ता क्र.८ वरून दिसून येते.४ .

९ ,९ असे स्पष्ट होते की.४ .तक्ता क्र .महाविद्यालयांनी त्यांच्या उपलब्ध जागेवरून ग्रंथालयाची जागा निश्चित केलेई आहे.

१० निधी हा महाविद्यालयाच्या मागणीवरून व ती .मागणी पूर्ण करणाऱ्या कागद पत्राच्या पुरतेच्या अटी पूर्ण केल्यामुळे मिळालेला आहे असे तक्ता क्र.१० वरून स्पष्ट होते.४ .

११,११ वरून महाविद्यालयातील टेबल.४.सारणी क्र .खुर्च्याट्युब , फॅन, लोखंडीकपाटे, कपाटे, देवघेव काऊटर व इतर साधन सामग्रीचा, कुलर, नोटीस बोर्ड, लाइट वापर गरजेच्या प्रमाणात दिसून येतो.

१२,१२ वरून महाविद्यालयातील कॉम्प्युटर.४ .सारणी क्र .प्रिंटर्सझेरॉक्स , टाईपरायटर , .इंटरनेट कनेक्शन व इतर साधन सामग्रीचा वापर गरजेच्या प्रमाणात दिसून येतो, मशिन

१३ १३ वरून महाविद्यालयातील.४.सारणी क्र .पाठ्यपुस्तकेअवांतर , संदर्भग्रंथ, -ई, बुक्स-ई, प्रबंध व शोधनिबंध , दुर्मिळ ग्रंथ , नियतकालिकाचे बांधीव खंड , नियतकालिके, वाचन .जर्नल्स व इतर साधन सामग्रीचा वापर मागणीच्या प्रमाणात दिसून येतो

१४ %महाविद्यालयांनी ९१ %१४ तक्त्यावरून ८२.४ .संगनीकीकरण काम हे स्टाफ कडून करून घेतलेले आहे %तसेच १८ .महाविद्यालयांचे संगनीकीकरण काम झालेले नाही यावरून असे दिसून येते की. ही महाविद्यालये आधुनिकतेची कास अजून धरलेली नाही असे स्पष्ट होते ,

५:४ ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम .

१५ , १५ वरून असे स्पष्ट होते की.४ .सारणी क्र .महाविद्यालये ग्रंथ सेवा व संदर्भ सेवा १०० , % रेफरल सेवा , %इंटरनेट सेवा व ग्रंथ आरक्षण सेवा ९१ , कात्रण सेवा , ओपक , ग्रंथ उसनवारीने देणे , . आय.डी. आणि एस . एस.डी.सी , %ऑनलाईन सेवा व झेरॉक्स सेवा ८२ , अंतरग्रंथालयीन देवघेव आणि दर महिन्याला नवीन उपलब्ध ग्रंथांची यादी प्रकाशित क %७३रणे व संदर्भ सूची सेवा ६४अशा % . प्रकारे वेगवेगळ्या सेवा पुरवण्याचे काम होते

१६ , १६ वरून असे स्पष्ट होते की.४ .सारणी क्र .महाविद्यालयातील ग्रंथालय मार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवांबाबत तुम्ही समाधानी आहात का व ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या ग्रंथसंग्रहाबाबत तुम्ही समाधानी आहात का या प्रश्नांना प्रतिसाद ८२तसेच ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या , ग्रंथपालाचा आहे % %मनुष्यबळाबाबत ५५ग्रंथपाल असमाधानी आहेत .

५:५ ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती .

१७ , १७ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .९१महाविद्यालयातील ग्रंथपाल हे % ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मितीस (अभ्यासक्रमाचा दर्जा उंचावणे , दर्जेदार प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती) .सहमत आहेत

१८ , १८ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .९१महाविद्यालयातील ग्रंथपाल हे ग्रंथालय व इतर % अभासक्रमातून न) शैक्षणिक संस्था संसाधन निर्मितीस निर्मितीत सहभागी होण्याची संधीग्रंथसंग्रह , %आणि १०० (अद्यावत ठेवण्यास मदतमहाविद्यालये माहिती साक्षरता कार्यक्रमातून भागीदारीची संधी यास सहमत आहेत .

१९ .४ , १९ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.१००ग्रंथपाल हे ग्रंथालय व निरनिराळे सरकारी व % निमसरकारी विभागांच्या भागीदारीतून ईसार्वजनिक माहिती सेवा यासारख्या सेवा , गव्हर्नन्स सेवा- .देण्यात मदत होऊ शकते यास सहमत आहेत

२० , २० तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .१००ग्रंथपाल हे ग्रंथालय व विविध सामाजिक %
ग्रंथालय) संस्थामधील भागीदारीतून ग्रंथालयास फायदे मिळू शकतातसाधन सामग्रीग्रंथसंग्रह ,
.यास सहमत आहेत (अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते ,विकास साधता येऊ शकतो

२१ , २१ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .१००ग्रंथपाल हे ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या %
.भागीदारीतून संसाधननिर्मिती होऊ शकते यास सहमत आहेत

२२२२.४ . तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते कीग्रंथपाल हे निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था व %१०० ,
,दुर्मिळ ग्रंथसंग्रह जतन करणे) सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून संसाधन निर्मिती होऊ शकते
, अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकतेग्रंथालय वस्तूंचे अस्तित्व टिकविण्यात मदत होतेया (स
सहमत आहेत .

२३ , २३ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .१००ग्रंथपाल हे ग्रंथालय मंडळांशी केलेल्या %
.भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षण संधी निर्माण होऊ शकते यास सहमत आहेत

२४ , २४ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की.४ .ग्रंथपाल हे १००ग्रंथालयातील वाचानसाहित्य %
%उपलब्धतेची माहिती झाल्यामुळे संशोधन प्रकल्पाचा वापर शक्य व कन्सल्टन्सीव्दारा निधीवृद्धी आणि ९१
संशोधन प्रबंध प्रकाशातून निधीवृद्धी व साहित्य संग्रहाची देवाणघेवाण यास सहमत आहेत .

२५ग्रंथपाल हे औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून %१०० , तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की . २५.४ .
ग्रंथजतन व संवर्धन होऊ शकते , ?साधनसामग्री विकास होऊ शकतो का) संसाधन निर्मिती होऊ शकते
, ?कानवीन व्यवस्थापन (?पध्दती राबविणे शक्य आहे काय (प्रशिक्षण) यास सहमत आहेत .

२६किमती यंत्र %९१ , नवीन ग्रंथालय सेवा देऊ शकतील %२६ तक्त्यामध्ये ग्रंथपाल १००.४ .
%सामग्रीची खरेदी करता येईल आणि ७३सततचे ग्रंथ प्रदर्शन आयोजित करता येईल यास सहमत
आहेत .

२७ , २७ तक्त्यावरून असे स्पष्ट होते की, ४ .१००ग्रंथपाल हे ग्रंथालय कन्सोर्शियाद्वारे संसाधन निर्मिती होऊ शकते ग्रंथालय , माहिती स्रोतांची एकत्रित वर्गणी भरने शक्य होईल .नियतकालिके व इ) .यास सहमत आहेत (आज्ञावली एकत्रित खरेदी करणे शक्य होईल

५:६ शिफारशी .

१ .कडून अनुदान मिळते .सी.जी.महाविद्यालयीन ग्रंथांना काही नियमांच्या आधारावर यु . महाविद्यालयांनी सदर अनुदान जास्तीत जास्त मिळणेसाठी प्रयत्नशील राहणेत्यामळे अनुदान प्राप्त . .होताच वाचन साहित्य वाधीमधील आर्थिक प्रश्न सुटनेसाठी मदत होईल

२महाविद्यालयातील सर घटकांनी ग्रंथालयामध्ये वाचन साहित्य वाढीस देणगी देण्यासाठी समाजातील . दानशूर व्यक्तींना प्रवृत्त करावे व शैक्षणिक विकासात त्यांची मदत घ्यावी .

३संदर्भ ग्रंथ व इतर साहित्य नियमाप्रमाणे संगणकावर साठवणूक , कालबाह्य झालेली पाठ्यपुस्तके . .करून वेळीच रद्दबातल करावे

४महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामध्ये प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांकरिता इंटरनेट सेव .ा उपलब्ध करून द्यावी व त्याद्वारे अद्यावत माहिती देण्याची सुविधा देण्यात यावी .

५कोणत्या ग्रंथालयात कोणत्या प्रकाराचे किती प्रमाणात .आजचे युग हे माहितीप्रधान युग आहे . वाचनसाहित्य आहे हे अंतरग्रंथालयीन सेवेमुळे अभ्यासकांना समजेल यामुळे या महाविद्यालयातील कला , वाणिज्य व विज्ञान शाखा असणाऱ्या दुसऱ्या महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामध्ये अंतरग्रंथालयीन सेवेमुळे पूर्ण .होण्यास मदत होईल

६ .ग्रंथालय संगणकीकरण करण्याबाबत गतीने कार्यवाही करावी .

७ग्रंथपालांना योग्य मार्गदर्शन महाविद्यालयांनी करून ग्रंथालय वाढ केली प .ाहिजे .

८ .महाविद्यालयांनी ग्रंथालयाच्या महत्वाबद्दल समाजामध्ये जाणीव निर्माण करून दिली पाहिजे .
.ग्रंथ प्रदर्शन इ ,ग्रंथ दिंडी .उदा .त्यासाठी वेगवेगळे कार्यक्रम होणे गरजेचे आहे

९.निधीवृद्धीचे अभियान राबवणे .

१०.ग्रंथालय देणगी कार्यक्रम राबवणे .

११ .Alumni Day चे आयोजन करणे .

१२ .ग्रंथालय मित्रमंडळांना ग्रंथालय विकासाचे प्रस्ताव सादर करणे .

१३ .ग्रंथालयाच्या काही विभागांना देणगीदाराचे नाव देऊन देणगी मिळवणे .

१४ .Unsolicitations निधी स्वीकारणे .

१५इंटरनेच्या माध्यमातून क्रेडीट कार्ड पध्दतीने निधी जमा . करणे .

१६ . विशेष प्रकाशने प्रकाशित करून त्याच्या विक्रीतून निधी मिळवणे .

५:७ उपसंहार .

संशोधकेने ग्रंथालयास येणाऱ्या अडचणीत्यातून निर्माण होणाऱ्या समस्या पाहून त्यातील समस्या मधून , कला वाणिज्य ' ' तो विषय म्हणजे .एका समस्येची संशोधन विषय म्हणून निवड केली आहे कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल : महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती हापूर शहरकार्यपद्धती , असा विषय निवडून संशोधनाची उद्दीष्टे ठरवली व त्याप्रमाणे संशोधनाची दिशा ' ' या संशोधन कार्यपद्धतीचे विवेचन आपल्या संशोधन कार्यात करून निष्कर्ष काढले व काही . ठरवली या संशो . अशा प्रकारे आपले संशोधन कार्य पूर्ण केले आहे , शिफारशी सुचविल्याधनाचा उपयोग निश्चितच सर्व महाविद्यालयातील ग्रंथापालांना होईल असे खात्रीपूर्वक वाटते .

संदर्भसूची

- १ भारतीय समाजाती : आहेर हिरा . ल शिक्षण व शिक्षक , विद्या प्रकाशन १९९५, आ.१ पृ. २२. २३-
२. १०२ - . पृ, पुणे , नूतन प्रकाशन , भारतातील शैक्षणिक आयोग व समित्या : नरवणे मित्तल .
३. १९८३ , नॅशनल बुक ट्रस्ट दिली , भारतातील शैक्षणिक पुर्नरचना : हुसेन झाकीर .
- ४ (१९६० ते १९८५) महाराष्ट्रातील शिक्षणाचा विकास . पुणेमहाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व : . १९८७ पृ , प्रशिक्षण परिषद ९४.
- ५ . २५ वी आ , दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी : महाराष्ट्र २००६ पुणे : दास्ताने संतोष . २००५ . पृ , . ४१
६. ३६८. खंड ९ वा पृ , पुणे , भारतीय संस्कृती कोष : पवार जयसिंगराज .
- ७ ग्रंथालये आण : नरगुंदे रेवती . ि सामाजिक विकास. २००२ पृ , युनिव्हर्सल प्रकाशन पुणे , १४८ .
- ८ फडके , कोल्हापूर , ऐतिहासिक कागदपत्रे व स्थळे यांचा अभ्यास : . डी. गायकवाड आर . . १९८० पृ, प्रकाशन १४४.
- ९ , (आपले कोल्हापूर) करवीर नगरी : तळेकर विक्रमसिंह . विनिक्रम पब्लिकेशन. १९७४ पृ, ६.
- १० : शहा रतनलाल . कोल्हापूर दर्शन. १९५७ पृ , कोल्हापूर जिल्हा विकास मंडळ , २. ३-
- ११ , धुळे , युनिव्हर्सल प्रकाशन, ग्रंथालय संगणकीकरण आणि आधुनिकीकरण : . ना. फडके द . . पृ ४०५, २०१०
- १२ . Kaul H.K.: Library Resources, sharing and networking, New Delhi, Virgo publication, 1991.
- १३ कोन्नू . र एम. पृ ४१०, २००८, पुणे डायमंड पब्लिकेशन , ग्रंथालय व माहितीशास्त्र कोष : . बी.

नियतकालिके

१,३ नाशिक .ज्ञानगंगोत्री अंक क्र ,संशोधन आराखडा : .मा.राजोबा उ .यशवंतराव चव्हाण
महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ .२००३,

२महाराष्ट्रातील स्वायत्त महाविद्यालय : .एम.सागर पी .ाचे दशा आणि दिशा ,योजना नोव्हेंबर ,
.२००३

३ .१९८४ ,महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ ,नागपूर ,ग्रंथनिवाद : .लागू श्रीय .

कला वाणिज्य महाविद्यालयातील ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती कारणे व उपाय विशेष संदर्भ कोल्हापूर शहर :

संशोधक उर्मिला राजेंद्र कदम.सौ :

महाविद्यालयीन ग्रंथपालांसाठी प्रश्नावली

विभाग 1: महाविद्यालयाची प्राथमिक माहिती

१: १ महाविद्यालयाचे नाव.१ .

१: २ महाविद्यालयाचा पत्ता.

१ : ३ महाविद्यालयाचे स्थापना वर्ष.

१: ४ फोन नंबर.

१: ५ फक्स नंबर.

१: ६ वेबसाईट.

१-७ ई.मेल :

२ १ महाविद्यालयाद्वारे चालविले जाणारे विभाग.२ .

कला वाणिज्य २

विज्ञान इतर ४

२२ प्रत्येक विभागमध्ये शिकविले जाणारे विषय.

कला

वाणिज्य

विज्ञान

इतर

२३ महाविद्यालयाची एकूण विद्यार्थी संख्या.

कला

वाणिज्य

विज्ञान

इतर

एकूण

२४ महाविद्यालयात कार्यरत प्राध्यापकांची संख्या.

स्त्री

पुरुष

एकूण

विभाग ॥: ग्रंथालयाची प्राथमिक माहिती

- ३: १ ग्रंथपालाचे नाव.३ .
३: २ शैक्षणिक पात्रता.
३: ३ ग्रंथालयाचे स्थापन वर्ष.
३: ४ पदाचे स्वरूप.
३: ५ वेतन श्रेणी.
३: ६ नेमणूक दिनक.

४:ग्रंथालयातील इतर कर्मचारी .

अ.न.	पदाचे नाव	संख्या	शैक्षणिक पात्रता
०१.	ग्रंथपाल		
०२.	उप ग्रंथपाल-		
०३.	सहाय्यक ग्रंथपाल		
०४.	वरिष्ठ ग्रंथालय सहाय्यक		
०५.	कनिष्ठ ग्रंथालय सहाय्यक		
०६.	ग्रंथालय सहाय्यक		
०७.	ग्रंथालय परिचर		
०८.	शिपाई		
०९.	इतर		

५१ ग्रंथालय व्यावाद्धानासाठी ग्रंथालय समिती आहे का.५ .?

होय नाही २

५२ असल्यास, ग्रंथालय समितीमध्ये किती सभासद आहेत?

५३ ग्रंथालय समितीच्या वर्षातून किती सभा होतात.?

६:ग्रंथालय इमारत .

६) १ ग्रंथालय इमारतीचे क्षेत्रफळ.चौ(मीटर).

६:२ ग्रंथालय इमारतीत कोणकोणते विभाग आहेत त्या विभागाची संख्या व क्षेत्रफळ.

अ.न.	विभागाचे नाव	संख्या	क्षेत्रफळ (.मी.चौ)
०१.	देवघेव विभाग		
०२.	ग्रंथसंग्रह विभाग		
०३.	संदर्भग्रंथ विभाग		
०४.	नियतकालिक विभाग		
०५.	वृत्तपत्र विभाग		
०६.	ग्रंथ प्रक्रिया विभाग		

७रक्कम रुपये) ग्रंथालयाला मिळणारे निधी-ग्रंथालय निधी .

अन.	अनुदानाचा प्रकार	रक्कम रुपये
७१.	शासकीय अनुदान	
७२.	पालक संस्थेचे अनुदान	
७३.	यु अनुदान .सी.जी.	
७४.	विद्युत संस्था	
७५.	देणगी	
७६.	पुस्तक पेढी योजना-	
७७.	इतर	

७:८ गेल्या पाच वर्षात वेगवेगळ्या गोष्टींवर झालेला खर्च.

अ.न.	तपशील	वार्षिक खर्च				
		२००७ ०८-	२००८ ०९-	२००९ १०-	२०१० ११-	२०११ १२-
०१.	ग्रंथ खरेदी					
०२.	नियतकालिके					
०३.	वर्तमानपत्रे					
०४.	स्टेशनरी					

८ ग्रंथालायामधील उपलब्ध साधनसामग्री .

८.१ फर्निचर.

अन.	फर्निचर	संख्या
०१ .	टेबल	
०२ .	खुर्च्या	
०३ .	कपाटे	
०४.	लोखंडी कपाटे	
०५.	फन	
०६ .	ट्युब लाईटस	
०७.	नोटीस बोर्ड	
०८.	कुलर	
०९.	देवघेव काऊटर	
१०.	इतर	

८.२ ग्रंथालय साधन सामग्री.

अ.न.	प्रकार	संख्या
०१.	कॉम्प्युटर	
०२.	प्रिंटर	
०३.	इलेक्ट्रॉनिक टाईपरायटर	
०४.	झेरोक्स मशीन	
०५.	इंटरनेट कनेक्शन	
०६.	इतर	

८.३ ग्रंथसंग्रह.

अ.न.	ग्रंथसंग्रह	संख्या
०१.	पाठ्यपुस्तके	
०२.	संदर्भ ग्रंथ	
०३.	अवांतर वाचन	
०४.	नियतकालिके	
०५.	नियतकालिकाचे बांधीव खंड	
०६.	दुर्मिळ ग्रंथ	
०७.	प्रबंध व शोधनिबंध	
०८.	ई बुक्स-	
०९.	ई जर्नल्स-	
१०.	इतर	

९:ग्रंथालय संगणकीकरण .

९१ ग्रंथालय संगणकीकरण झाले आहे काय.? होय १ २

९२ असल्यास कोणकोणत्या सेवा संनाकीकृत झाल्या आहेत.?

९३ ग्रंथालय संगणकीकरण करताना ग्रंथालय स्टाफ कडून संगणकीकरण काम करून घेतले काय.?

होय १ नाही २

९४ नसल्यास.,इतर कोणत्या प्रकारे संगणकीकरणाचे काम पूर्ण केले.

विभाग III: ग्रंथालयीन सेवा व उपक्रम

१० ग्रंथालयामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवा .

अन.	सेवा	टिकमार्क
-----	------	----------

०१.	ग्रंथ देवघेव	
०२.	संदर्भ सेवा	
०३.	रेफरल सेवा	
०४.	ओपक	
०५.	ग्रंथ उसनवारीने देणे	
०६.	कात्रण सेवा	
०७.	अंतर ग्रंथालयीन देवघेव	
०८.	भाषांतर सेवा	
०९.	ऑनलाईन शोध देवा	
१०.	इंटरनेट सेवा	
११.	दर महिन्याला नवीन उपलब्ध ग्रंथाची यादी प्रकाशित करणे	
१२.	सी.एस.डी.	
१३.	एस.आय.डी.	
१४.	ग्रंथ आरक्षण	
१५.	संदर्भसूची सेवा	
१६.	झेरॉक्स सेवा	
१७.	इतर	

१०१ ग्रंथालयामार्फत दिल्या जाणाऱ्या सेवांबाबत तुम्ही समाधानी आहात का.?

होय नाही २

१०२ ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या ग्रंथासंग्रहाबाबत.तुम्ही समाधानी आहात का?

होय नाही २

१०३ ग्रंथालयामध्ये उपलब्ध असलेल्या मनुष्यबळाबाबत तुम्ही समाधानी आहात का.?

होय नाही २

१०४ ग्रंथालयामार्फत वाचकांना दिल्या जाणाऱ्या सुविधांबाबत तुम्ही समाधानी आहात का?

होय नाही २

१०५ ग्रंथालयामार्फत आयोजित करण्यात येणारे निरनिराळे उपक्रम.

विभाग IV: ग्रंथालय भागीदारीतून संसाधन निर्मिती

११ग्रंथालय भागीदारीतून खालिलप्रकारे संसाधन निर्मिती होऊ शकते काय .?

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१११.	दर्जेदार प्रशिक्षित मानिण्याबळ निर्मिती		
११२.	अभ्यासक्रमाचा दर्जा उंचावणे		

—

१२ग्रंथालय व इतर शैक्षणिक संस्था . यांच्या भागीदारीतून पुढील गोष्टींना चालना मिळू शकते काय?

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१२१.	अभ्यासक्रमातून निर्मितीत सहभागी हिण्याची संधी		
१२२.	ग्रंथसाग्रह अद्यावत ठेवण्यास मदत		
१२३.	माहिती साक्षरता कार्यक्रमातून भागीदारीची संधी.		

१३ ग्रंथालय व .निरनिराळे सरकारी व निमसरकारी विभाग यांच्या भागीदारीतून ईगव्हर्नन्स सेवा-, सार्वजनिक माहिती सेवा यासारख्या सेवा देण्यात मदत होऊ शकते काय?

होय नाही २

१४ ग्रंथालय व विविध समाजक संस्थामधील भागीदारीतून .ग्रंथालयास खालील फायदे मिळू शकतात का?

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१४१.	ग्रंथालय साधन सामग्री		
१४२.	ग्रंथासाग्रह विकास साधता येऊ शकतो		
१४३.	अतिरिक्त मनुष्यबळ उपलब्ध होऊ शकते		

१५ ग्रंथालय व माजी विद्यार्थी संघ यांच्या भागीदारीतून ग्रंथालयास संसाधन .निर्मिती करणे शक्य होऊ शकते काय?

होय नाही २

१६निरनिराळ्या धर्मादाय संस्था , सामाजिक संस्था यांच्या भागीदारीतून खालीलपैकी काणत्याही प्रकारे संसाधन निर्मिती करण्यास मदत होऊ शकते काय?

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१६१.	दुर्मिळ ग्रंथसंग्रह जतन करणे		
१६२.	अतिरिक्त मनुष्य उपलब्ध होऊ शकते		
१६३.	ग्रंथालय वस्तूचे अस्तित्व टिकविण्यात मदत होते		

१७ग्रंथालय मंडळाशी केलेल्या भागीदारीतून ग्रंथपालांना प्रशिक्षणाच्या संधी मिळू शकतात काय .?

होय नाही २

१८ ग्रंथालय भागीदारीतून देता येतील अशा सेवा.

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१८१.	संशोधन प्रबंध प्रकाशनातून निधीवृद्धी		
१८२.	ग्रंथालयातील वाचन साहित्य उपलब्धतेची माहिती झाल्यामुळे संशोधन प्रकल्पाचा वापर शक्य		
१८३.	साहित्य संग्रहाची देवाणघेवाण		
१८ ४.	कन्सल्टन्सीद्वारे निधीवृद्धी		

१९औद्योगिक संस्थांच्या भागीदारीतून .

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
१९१.	साधन सामग्री विकास होऊ शकतो का?		
१९२.	ग्रंथजतन व संवर्धन होऊ शकते का?		
१९३.	नवीन व्यवस्थापनपद्धती राबविणे शक्य (प्रशिक्षण) आहे काय?		

२०प्रयोजीकत्व देवू शकणाऱ्या संस्था व ग्रंथालय भागीदारीतून .

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
२०१.	नवीन ग्रंथालय सेवा देऊ शकतील		
२०२.	सततचे ग्रंथ प्रदर्शन आयोजित करता येईल		

२०३.	किमती यंत्र सामग्रीची खरेदी करता येईल		
------	---------------------------------------	--	--

२१ ग्रंथालय कन्सोर्शिया व्दारे .

अ.न.	प्रश्न	होय	नाही
२११.	नियतकालिके व इ माहिती स्रोतांची एकत्रित . वर्गणी भाराने शक्य होईल		
२१२.	ग्रंथालय आज्ञावली एकत्रित खरेदी करणे शक्य होईल		

तुमच्या ग्रंथालयामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून राबविणे जाणारे निरनिराळे उपक्रम:

भविष्यामध्ये ग्रंथालय भागीदारीतून मनुष्यबळ संसाधन निर्मिती करता येणे शक्य आहे काय?

ग्रंथपालांचे नाव:

सही शिक्का/